

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

KOMPARATIVNÍ ANALÝZA ČESKÉ A ITALSKÉ ÚPRAVY
MANŽELSTVÍ A PŘÍSLUŠNÉ PRÁVNÍ TERMINOLOGIE

Vedoucí práce: JUDr. Mgr. Ivo Petru, Ph.D.

Autor práce: Bc. Aneta Buzková

Studijní obor: Italský jazyk

Ročník: 3.

2012

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích a na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 10. července 2012

.....

Aneta Buzková

Poděkování

Na tomto místě chci poděkovat JUDr. Mgr. Ivovi Petřů, Ph.D. za cenné rady a připomínky, které mi poskytoval při psaní této práce, a za jeho čas, který mi věnoval při konzultacích.

ANOTACE

Cílem této práce je analyzovat a porovnat právní úpravu vzniku a zániku manželství v České republice a v Itálii.

Práci jsem rozdělila do čtyř velkých kapitol, které jsou následně rozdělené na menší podkapitoly. V první části se zabývám obecnou charakteristikou rodinného práva. Druhá část je věnována vzniku manželství v těchto dvou státech, především se zde zabývám podmínkami uzavření sňatku a jeho formami. V části třetí jsem se poté zaměřila na možnosti zániku manželství nejprve v České republice a následně v Itálii. Na základě zjištěných skutečností provádím ve čtvrté části komparaci s důrazem na jejich odlišnosti, či případně podobnosti.

Práci uzavírá resumé v italštině a rozbor příslušné právní terminologie s italsko-českým glosářem.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Rodinné právo, manželství, rozvod, občanský sňatek

ABSTRACT

The aim of this Bachelor thesis is to describe and compare two different judicial systems of formation and dissolution of marriage in the Czech Republic and Italy.

My thesis is divided into four major parts which are furthermore divided into a number of smaller chapters. In the first part I deal with the general characteristics of family law. The second part is focused on the formation of marriage in both countries. In the third part I describe all the dissolution of marriage in the Czech Republic and then in Italy. In the fourth part I make a comparison of these results, with focus on the differences or similarities.

The thesis concludes the résumé in Italian and analysis of judicial terminology with italian-czech glossary.

KEY WORDS:

Family law, mariage, divorce, civil mariage

Obsah

1. Úvod	9
2. Obecná charakteristika rodinného práva.....	11
2.1. Pojem a předmět rodinného práva	12
2.2. Principy a prameny rodinného práva v ČR a v Itálii	13
2.2.1. Principy rodinného práva v ČR a v Itálii	14
2.2.2. Prameny rodinného práva v ČR	15
2.2.3. Prameny rodinného práva v Itálii.....	17
2.4. Vývoj rodinného práva na našem území.....	19
2.5. Vývoj rodinného práva v Itálii.....	20
3. Vznik manželství obecně	23
3.1. Pojem manželství v ČR.....	23
3.2. Vznik manželství v ČR	23
3.2.1. Podmínky pro uzavření manželství.....	24
3.2.2. Překážky vylučující vznik manželství.....	25
3.3. Formy uzavření manželství v ČR	26
3.3.1. Občanský sňatek	26
3.3.2. Církevní sňatek	27
3.4. Pojem manželství v Itálii	28
3.5. Podmínky pro uzavření manželství.....	28
3.6. Překážky vylučující vznik manželství.....	29
3.7. Formy manželství v Itálii	31
4 Zánik manželství obecně	34

4.1. Rozvodové modely	34
4.2. Zánik manželství v ČR	35
4.2.1. Zánik manželství smrtí, prohlášením za mrtvého	35
4.2.2. Zrušení manželství rozsudkem soudu o rozvodu manželství.....	36
4.2.2.1. Předpoklady pro rozvod manželství.....	37
4.2.2.2 Typy rozvodů podle ZOR	38
4.2.2.3 Proces rozvodu v ČR.....	41
4.3. Zánik manželství v Itálii	43
4.3.1. Proces rozvodu v Itálii	46
5. Komparativní analýza české a italské právní úpravy	49
5.1. Komparace základních pramenů.....	49
5.2. Komparace vzniku manželství.....	49
5.3 Komparace zániku manželství.....	50
6. Rozbor příslušné právní terminologie	53
6.1. Charakteristika právního jazyka	53
6.2. Rozbor konkrétních termínů a spojení.....	54
Závěr	57
Résumé.....	59
Seznam použitých zdrojů	61

1. Úvod

Při výběru tématu bakalářské práce jsem se snažila vybrat si takové téma, které by mě zajímalo a které by bylo zároveň praktické. Myslím si, že tím úprava manželství bezesporu je, neboť je to téma, které se týká téměř každého z nás. Přestože výzkumy z poslední doby naznačují, že sňatečnost zřetelně klesá, což potvrzují i výsledky českého statistického úřadu, který uvádí, že se v roce 2011 uskutečnilo nejméně svateb od roku 1918¹, stále se v naší společnosti najde dostatek mladých lidí, pro které si instituce manželství zachovala svou hodnotu, kvůli které dobrovolně vstupují do tohoto svazku. Vedle snižující se míry sňatečnosti je aktuální celospolečenskou otázkou také klesající stabilita manželství. Statistiky u nás i v zemích západního světa říkají, že jen o něco málo méně než 50 procent manželství spěje nevyhnutelně k rozvodu. A ani prognózy do budoucnosti nejsou příliš růžové, tedy nepředpokládá se, že by se zmíněné trendy v blízké budoucnosti změnily či zastavily. Manželství, jeho vznik a zánik je tedy téma, se kterým se ve svém životě setkává poměrně velké množství lidí, a to buď osobně, či ve svém okolí.

Cílem mé bakalářské práce je prozkoumat úpravu vzniku a zániku manželství v České republice a Itálii a její následná komparace. Je zřejmé, že vývoj rodinného práva a s ním i úprava vzniku a zániku manželství probíhaly jak v Itálii, tak v České republice v závislosti na konkrétních společensko-ekonomických podmínkách. Oba tyto státy mají relativně podobné tradice, nejrozšířenějším náboženstvím je křesťanství. Přes některé společné aspekty se v dnešní době právní úprava v těchto zemích odlišuje, liší se postup při vzniku a zániku manželství, rozvodové důvody a i způsoby zániku manželství jako takového.

Itálie je vedle Izraele a Řecka považovaná za kolébku křesťanského náboženství. Je zemí se silně zakořeněným křesťanským cítěním, kdy se téměř 98 % obyvatel se hlásí k římskokatolickému vyznání. Křesťanství ovlivňuje v Itálii politiku i zákony. Proto se domnívám, že v Itálii je rodinné právo konzervativnější. Z toho odvozuji, že manželství je v Itálii složitější rozvést než je tomu v naší zemi. Tuto svou hypotézu se pokusím ve své práci podložit důkazy.

Obsahově je práce rozdělená do šesti částí. První část je věnována obecně rodinnému právu, kde se snažím postihnout, čím se rodinné právo zabývá, na jakých

¹ Dostupné na [www: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost/](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost/) [cit. 24.4.2012]

principech spočívá a jakými prameny práva je v obou zemích upravováno. Protože současná úprava rodinného práva se postupně vyvíjela, pokusila jsem se v této části také stručně nastínit historický vývoj rodinného práva v České republice a v Itálii.

Hlavní část mé bakalářské práce je věnována vzniku a zániku manželství. Vznikem manželství v České republice a Itálii, podmínkám, které jsou nezbytné pro uzavření manželství a překážkám, které naopak vylučují vstup do manželství, se věnuje druhá část této práce. Vedle toho v této kapitole popisuji formy, jakými lze sňatek v těchto zemích uzavřít.

Další kapitola je poté věnována zániku manželství. A to zejména rozvodu. Neboť vedle zániku manželství smrtí je rozvod nejčastějším způsobem ukončení manželství.

V páté kapitole se pokusím provést komparativní analýzu obou zkoumaných právních úprav manželství.

V poslední kapitole se zabývám příslušnou právní terminologií a jejím rozbořením.

Téma vznik a zánik manželství je velmi obsáhlým tématem. Proto se v rámci své práce nebudu z časových a prostorových důvodů zabývat majetkovými vztahy vznikajícími mezi manželi. Abych mohla zpracovat ucelený celkový přehled, musela jsem se soustředit pouze na významné právní skutečnosti. Mým cílem je vytvořit celkový přehledný souhrn právních úprav dané problematiky. Především chci upozornit na rozdíly v úpravě vzniku a zániku manželství.

Hlavním cílem mé práce bude tedy zpracování co nejucelenější komparace týkající se základní úpravy vzniku a zániku manželství v České republice a Itálii, přičemž se budu nejvíce soustředit na srovnání právní úpravy vzniku a zániku manželství. Především se budu snažit upozornit na odlišnosti, ale také na společné aspekty obou zkoumaných právních úprav. Sekundárním cílem poté bude porovnání příslušné právní terminologie. V rámci mé práce bude uplatněna především metoda srovnávací a deskriptivní.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

1) z českého práva

LZPS	usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.;
o. s. ř.	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů;
ObčZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů;
Ústava	zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavních zákonů č. 347/1997 Sb., č. 300/2000 Sb., č. 395/2001 Sb., č. 448/2001 Sb. a č. 515/2002 Sb.;
ZOR	zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů;

2) z italského práva

l. div.	zákon o řízení při rozloučení manželství (zákon o rozvodu), L. 1-12-1970 n. 898 – Disciplina dei casi di scioglimento del matrimonio ve znění L. 6-3-87 n. 74
Ústava	zákon n. 1/2003 Costituzione della Repubblica Italiana
c. c.	občanský zákoník z r. 1942 v platném znění Codice Civile, R. D. 16-3-1942, n. 262
c. p. c	civilní soudní řád z r. 1940 v platném znění Codice di Procedura Civile, R. D. 28-10-1940, n. 1443
cod. pen.	trestní zákoník z r. 1930 v platném znění Codice Penale. R. D. 19-10-1930, n.1398

soudní rozhodnutí

Cass.	rozhodnutí Nejvyššího kasačního soudu la Corte Suprema di Cassazione
--------------	--

2. Obecná charakteristika rodinného práva

Rodina je hlavním pilířem sociální konstrukce společnosti. Mezi jednotlivými subjekty tvořícími rodinu vzniká řada vztahů, kterými se zabývá rodinné právo. Pro tuto právní disciplínu jsou nejvýznamnější zejména vztahy mezi členy rodiny, a to jak vztahy osobního tak majetkového charakteru. Tyto vztahy se vyznačují citovou vazbou vznikající mezi jednotlivými subjekty rodinného práva, bez nichž by většina rodinněprávních vztahů nevznikla. Vztahy vznikající mezi účastníky rodinného práva, kterými se tato oblast práva blíže zabývá, popisují blíže první odstavce této kapitoly.

Stát do oblasti rodinného práva zasahuje pouze takovými normami, kterými lze účelně regulovat ta práva a povinnosti tradičně společensky pokládané za nejvýznamnější a nejzávažnější, čímž má být zároveň zajištěna a zaručena ochrana základních práv a společenských hodnot v souladu s ústavním pořádkem daného státu. Jednotlivé normy tvořící právní předpisy, jimiž je tato disciplína upravována na území našeho státu a v Itálii, zdůrazňuji v druhé části této kapitoly.

V poslední části této kapitoly stručně nastíním směry vývoje rodinného práva v České republice a vývoje v Itálii a pokusím se vystihnout základní obecné vývojové tendence tohoto právního odvětví obou zemí.

2.1. Pojem a předmět rodinného práva

Rodinné a manželské vztahy jsou v našem právním řádu regulovány normami rodinného práva. To tvoří spolu s právem občanským, obchodním a pracovním základ soukromého práva. Z hlediska historického vývoje je rodinné právo jednou z prvních ucelených skupin norem v rámci práva občanského.

V Itálii je rodinné právo již od počátku této právní disciplíny součástí občanského práva a normy upravující rodinné vztahy, tak nalezneme v Občanském zákoníku (Il Codice Civile) ve znění z roku 1975².

V České republice se rodinné právo vyčlenilo z práva občanského v 50. letech 20. století. V současnosti je rodinné právo považováno za relativně samostatné soukromoprávní odvětví českého právního řádu. Příslovce relativně je použito proto, že je speciálním odvětvím ve vztahu k právu občanskému, což znamená, že neřeší-li některou rodinněprávní otázku předpis rodinného práva, použije se k jejímu řešení

² Dostupné na [www: http://www.jus.unitn.it/cardozo/obiter_dictum/codciv/Lib1.htm](http://www.jus.unitn.it/cardozo/obiter_dictum/codciv/Lib1.htm) [cit. 24.4.2012]

obecný předpis práva občanského³ (toto je vyjádřeno v ustanovení § 104 zákona o rodině). Se zavedením nového občanského zákoníku v roce 2014 se počítá se zařazením rodinněprávních vztahů zpět do občanského zákoníku.

Předmětem právní úpravy rodinného práva jsou obecně především vztahy mezi členy rodiny. Zejména potom vztahy osobního a majetkového charakteru. Za předmět rodinného práva jsou tedy považovány tři základní druhy právních vztahů:⁴

- 1) vztahy mezi manželi,
- 2) vztahy mezi rodiči a dětmi (prostřednictvím těchto vztahů vznikají i vztahy mezi dalšími příbuznými),
- 3) vztahy mezi subjekty náhradní rodinné výchovy (dětmi a osobami, kterým byly děti svěřeny do náhradní rodinné výchovy podle zákona).

Vztahy mezi manželi vznikají na základě uzavření manželství. Jedná se o právní vztah mezi mužem a ženou, který vzniká předepsanou formou na základě splnění zákonných podmínek. Kromě podmínky, za které manželství vzniká, upravuje legislativa také podmínky zániku manželství a majetkové vztahy mezi manželi.

Základem právní úpravy rodinného práva jsou poté vztahy mezi rodiči a dětmi. Zákon o rodině detailně upravuje způsob určení rodičovství a vzájemná práva a povinnosti mezi rodiči a dětmi. Dílčím způsobem jsou poté upravovány vztahy mezi prarodiči a dětmi.

Zákon o rodině dále upravuje vztahy mezi subjekty náhradní rodinné výchovy. Stanoví tak podmínky, za nichž může být nezletilé dítě svěřeno do péče jiným fyzickým osobám, než jsou jejich biologičtí rodiče, a upravuje jejich vzájemná práva a povinnosti.

2.2. Principy a prameny rodinného práva v ČR a v Itálii

Pod pojmem principy určitého právního odvětví rozumíme soubor obecných právních kategorií, formulovaných na základě teoretického zobecnění těch charakteristik společenských vztahů, které jsou pro právní regulaci těchto vztahů

³ RADVÁNOVÁ, S., KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J. a kol.. *Občanské právo hmotné* 3. 4. vyd. Praha : Aspi, 2007, s. 13.

⁴ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. 3. vyd. Brno: Doplněk, 1998, s. 13 an.

významné.⁵ Vycházejí z aktuálních společenských potřeb a zájmů, kterým má právní úprava zajistit legální rámec, ale také z tradic a hodnot každého státu.⁶

2.2.1. Principy rodinného práva v ČR a v Itálii

V rodinném právu lze vymezit jednak obecné principy, ty se vztahují na veškeré rodinněprávní vztahy, a jednak principy, které se týkají pouze jednotlivých druhů rodinněprávních vztahů.

Jako příklady principů, které se týkají jednotlivých druhů rodinněprávních vztahů, uvádím např. princip monogamie, rovnost muže a ženy v manželství, zásadu rozlučitelnosti manželství, dobrovolnost při uzavírání manželství apod. Do první zmíněné skupiny, tedy do skupiny, která vymezuje obecné principy platící pro veškeré rodinněprávní vztahy, zařadíme tři následující principy:

- 1) Princip blaha dítěte
- 2) Princip rovnosti subjektů
- 3) Princip vzájemné pomoci⁷

Základní a nejdůležitější princip, jehož platnost je natolik obecná, že se promítá do všech druhů rodinněprávních vztahů, je princip blaha dítěte. Do jisté míry se v tomto principu promítá vlastní smysl existence rodinného práva. Tento pojem se stal východiskem pro vytváření právní úpravy týkající se ochrany práv dítěte. Pojem blaho dítěte je nutné odlišit od pojmu zájem dítěte, neboť pojem blaho je chápán jako termín nadřazený, který určuje postup zákonodárce při kodifikaci, zatímco zájemem se rozumí pouze realizace určitého práva v konkrétní záležitosti. Mezi těmito pojmy se odlišují i dva základní dokumenty týkající se dětských práv, a to Deklarace práv dítěte z roku 1959 a Úmluva o právech dítěte z roku 1989.

Pokud jde o zákonnou úpravu v ČR, pojem blaho dítěte byl v našem právním řádu obsažen v § 41 ZOR (Zákon o rodině) s účinností od 1. 8. 1998 do 1. 4. 2000. V současnosti se s tímto pojmem setkáváme v ustanovení § 5 Zákona o sociálně-právní ochraně dětí, který stanovuje jako přední hledisko sociálně – právní ochrany zájem

⁵ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., 1998. op.cit., s. 16.

⁶ JANKŮ, M. a kol. *Základy práva pro posluchače neprávnických fakult.* 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 189.

⁷ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., 1998. op.cit., s. 17 an.

a blaho dítěte. S tímto přesunutím úpravy sociálně právní ochrany do zvláštního zákona zmizel ze zákona o rodině i pojem blaho dítěte.

V Itálii je princip blaha dítěte obsažen v Ústavě Italské republiky (*Costituzione della Repubblica Italiana*), konkrétně ve čl. 30. Kde sice není přímo zmíněn pojem blaha dítěte, ale z tohoto článku vyplývá, že rodiče by měli dbát o blaho dítěte a jednat v jeho zájmu.

Rovnost subjektů patří mezi stěžejní zásady soukromého práva. Vychází z ústavní zásady rovnosti v právech, jež je zakotvena v České republice v čl. 1 Listiny základních práv a svobod, a podle níž jsou lidé „svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcižitelné a nezrušitelné.“ A v Itálii ve čl. 3 Ústavy Italské republiky, který obdobně jako česká Listina základních práv a svobod uvádí, že „lidé jsou si rovni v důstojnosti a právech a to bez rozdílu pohlaví, rasy, jazyka, náboženství, politického smýšlení, osobního nebo sociálního postavení.“

V případě rodinného práva je ale tradiční pojetí zásady rovnosti subjektů v oblasti rodinných vztahů modifikováno. Zatímco mezi manželi je metoda rovnosti zcela bezproblémová, ve vztazích mezi rodiči a dětmi, kde vznikají do jisté míry vztahy nadřízenosti a podřízenosti, je rovnost subjektů modifikována tak, že postavení fakticky slabšího (dítěte) je doplňováno a vyvažováno jistou mírou kontroly a možností zásahu státu.

ad 3) Posledním zmíněným principem je princip vzájemné pomoci (solidarity). Tento princip odlišuje rodinněprávní vztahy od ostatních soukromoprávních vztahů tím, že není založen na ekvivalenci plnění, neboť v rodinném právu plní subjekty své povinnosti v rámci svých schopností a možností. Tento princip se promítá do veškerých vztahů regulovaných rodinným právem – do osobních a majetkových vztahů mezi manžely, i do vztahů mezi rodiči a dětmi.

2.2.2. Prameny rodinného práva v ČR

Rodinné právo je psané a kodifikované. Mezi výchozí prameny práva, které upravují oblast rodinněprávních vztahů, patří především základní zákony státu - **Ústava** a **Listina základních práv a svobod**.⁸ Kde čl. 32 Listiny stanoví, že rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákonů a že se zaručuje zvláštní ochrana dětí a mladistvých.

⁸ Dostupné na [www: http://business.center.cz/business/pravo/zakony/ustava-cr/](http://business.center.cz/business/pravo/zakony/ustava-cr/) [cit. 8.5.2012]

Dále, že děti narozené v manželství i mimo ně mají stejná práva nebo že rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu. LZPS zaručuje i další ústavní zásady⁹. Ty jsou podrobně upraveny v dalších zákonech, především v **zákoně o rodině** č. 94/1963 Sb., který nabyl účinnosti k 1.4.1964. Ten je v současnosti základním pramenem českého rodinného práva. Ovšem v přijaté rekonstrukci soukromého práva jsou normy rodinného práva obsaženy přímo v novém občanském zákoníku. Tento zákon upravuje tři základní rodinněprávní vztahy, které jsou blíže specifikovány v předešlé kapitole. Zákon o rodině byl do současnosti celkem 19 krát novelizován, naposledy v roce 2012. Zákon je členěn do čtyř částí:

1. Manželství (§§ 1-29)
2. Vztahy mezi rodiči a dětmi (§§ 30-84)
3. Výživné (§§ 85-103)
4. Závěrečná ustanovení (§§ 104 -109)¹⁰

Česká republika je s ohledem na čl. 10 Ústavy ČR, vázaná k dodržování mezinárodních smluv, které jsou součástí našeho právního řádu. Tyto **mezinárodní smlouvy** mají přednost před zákonem o rodině. To znamená, že pokud mezinárodní smlouva stanoví něco jiného než zákon, má prioritu mezinárodní smlouva. Mezi prameny rodinného práva je tudíž důležité zmínit i řadu mezinárodních smluv v této oblasti, jimiž je Česká republika vázána. Mezi významné mezinárodní smlouvy lze řadit např.:

- Úmluva o právech dítěte z roku 1989 (publikovaná jako sdělení FMZV č. 104/1991 Sb.)
- Úmluva o uznání a vykonatelnosti rozhodnutí o vyživovací povinnosti k dětem, Haag 1958 (vyhl. č. 14/1974 Sb.)
- Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení (sdělení MZV č. 43/2000 Sb. m. s.)
- Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (sdělení MZV č. 34/2000 Sb.)
- Evropská úmluva o osvojení dětí (sdělení MZV č. 132/2000 Sb. m. s.)

¹⁰Dostupný na www: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7262/Zakon_o_rodine.pdf [cit. 8.5.2012]

- Úmluva o uznání rozvodů a zrušení manželského soužití, Haag 1970 (vyhl. č. 132/1998 Sb.)
- Evropská úmluva o výkonu práv dětí (sdělení MZV. č. 54/2001 Sb. m. s.)

Závazné jsou pro nás i prameny **práva Evropské unie**. V případě rodinného práva nařízení Rady č. 2201/2003, o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu rozsudků ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti.

K pramenům rodinného práva řadíme také **občanský zákoník** (zák. č. 40/1964 Sb.), který upravuje majetkové vztahy manželů. Z tohoto zákoníku bylo rodinné právo vyčleněno do samostatného zákona. Ten je ve vztahu k zákonu o rodině *lex generalis*, tzn., ustanovení občanského zákoníku se použije tehdy, nestanoví-li zákon o rodině něco jiného.

Soudní řízení v otázkách rodinněprávních vztahů upravuje **občanský soudní řád** (zák. č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Pro úpravu rodinněprávních vztahů mají velký význam i předpisy jiných právních odvětví. Jedná se např. o předpisy správního práva, především **zákon o matrikách, jménu a příjmení, zákon o sociálně-právní ochraně dětí** č. 359/1999 Sb. dále prameny trestního práva, např. **zákon o soudnictví ve věcech mládeže** č. 218/2003 Sb. nebo **zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním** atd.

2.2.3. Prameny rodinného práva v Itálii

Také italské rodinné právo je psané a kodifikované. Je tou částí občanského práva, které se zabývá manželstvím a rodičovstvím, a následnými právními vztahy mezi manželi a mezi rodiči a dětmi.

Stejně jako v České republice tak i v Itálii upravuje nejdůležitější zásady rodinného práva Ústava Italské republiky (*Costituzione della Repubblica Italiana*). Konkrétně v člancích 29, 30 a 31. Tyto články jsou zařazeny do druhé hlavy, která se zabývá eticko-sociálními vztahy. Čl. 29 definuje rodinu jako přirozené společenství založené na manželství. Také uvádí základní pravidlo rovnosti mezi manželi. Čl. 30 se naopak zabývá vztahy mezi rodiči a dětmi, tím že ukládá povinnost rodičům žít, vychovávat a vzdělávat děti, a to i v případě, že byly narozeny mimo manželství. Tento článek dále zaručuje zásadu rovného zacházení s dětmi narozenými v manželském svazku (*tzv. figli legittimi*) a dětmi narozenými mimo tento svazek (*tzv. figli naturali*).

V čl. 31 Ústava stanoví, že republika podporuje prostřednictvím ekonomických opatření vznik rodiny a plnění vzájemných povinností, zvláštní zřetel je poté brán na početné rodiny. Chrání mateřství, děti a mladistvé, podporou institucí nezbytných pro tento účel.¹¹

Tyto zásady vyplývající z Ústavy, jsou podrobně upraveny v dalších zákonech, především v Občanském zákoníku, který se věnuje rodině ve své první knize v hlavě V, VI, VII, VIII, IX, IX-*bis*, X, XI, XII, XIII a XIV. Většina článků, jež tyto hlavy tvoří, mají dnes zcela odlišný obsah, než měly v originálním textu z roku 1942. Rodinné právo kodifikováno v tomto roce představovalo rodinu založenou na výlučné podřízenosti manželky vůči manželovi a na diskriminaci nemanželských dětí.¹²

Zásadu rovnosti mezi manželi přináší až reforma zákona č. 151 z 19. května 1975, která vedle rovnosti manželů přináší i řadu významných změn v oblasti rodičovské zodpovědnosti a majetkových vztahů mezi manželi.

Stejně jako Česká republika je i Itálie v oblasti rodinného práva vázána k dodržování mezinárodních smluv, jak vyplývá ze čl. 10 Ústavy Italské republiky.

Itálie je jedním ze zakládajících členů Evropské unie. Jako člen Evropské unie je vázána i právem Evropské unie.

¹¹ La Costituzione della Repubblica Italiana; hlava II, čl. 29-31. Dostupné z [www: http://www.governo.it/governo/costituzione/principi.html/](http://www.governo.it/governo/costituzione/principi.html) [cit. 8.5.2012]

¹² ZAGREBELKY, G. et al. *Diritto civile*. Milano : Mondadori, 2007. s. 331.

2.4. Vývoj rodinného práva na našem území

O pravidlech manželského práva se zmiňuje ve svých dekretech z roku 1039 již kníže Břetislav. Podle těchto tzv. Břetislavových dekretů bylo manželství zcela pod kontrolou církve.

Významnou změnu v oblasti manželského a rodinného práva přinesl až manželský patent Josefa II., jež byl vydán roku 1783.¹³ Tímto patentem byl zahájen proces odnímání pravomocí církvi tím, že od roku 1783 již rozhodování o manželských sporech náleželo státním soudům, a došlo ke zrušení církevní jurisdikce v manželských sporech.¹⁴

Zásadním pokrokem bylo ale až vydání prvního dílu Všeobecného občanského zákoníku v roce 1786, který kromě některých obecných institucí upravil zejména otázky manželského a rodinného práva. Konečná verze zákoníku byla schválena v roce 1811. Tento zákoník, jenž u nás platil od roku 1812, formuloval poprvé v našich zemích osobní, ale i majetkové právo manželské, právní poměry rodičů a dětí, a to v zásadě jednotně pro všechny společenské třídy.¹⁵

K dalším pokusům o reformu rodinného práva došlo až v době po rakousko-uherském vyrovnání, tyto reformy ale v konečné fázi ztroskotaly.¹⁶

Po skončení 1. světové války a vytvoření Československé republiky byl recepční normou – zákonem č. 11/1918 Sb. – převzat jako základní pramen práva upravující též manželské a rodinné vztahy obecný zákoník občanský z roku 1811 ve znění pozdějších novel.¹⁷ Ačkoliv byla úprava značně zastaralá a nedokonalá, byla i přes veškeré snahy o reformu nakonec vydána pouze manželská novela (zákon č. 320/1919 Sb., běžně nazývaný jako rozlukový zákon), která zavedla fakultativnost církevního sňatku, zrušila některé manželské překážky a jednotně formulovala důvody pro rozlukou manželství.

¹³ VESELÁ, R. a kol. *Rodina a rodinné právo – historie, současnost a perspektivy*. 2. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, s. 69.

¹⁴ BÍLÝ, J.L. *Právní dějiny na území České republiky*. Praha: Linde Praha, a.s., 2003, s. 364.

¹⁵ SCHELLE, K. a kol. *Právní dějiny*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. s. 259.

¹⁶ SCHELLE, K., TAUCHEN, J., VESELÁ, R. *Rodinné kodexy*. Ostrava: Key Publishing 2010. s. 9 an.

¹⁷ HRUŠÁKOVÁ, M. *Základy teorie rodinného práva*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986, s. 49.

Za Protektorátu Čechy a Morava byly na našem území aplikovány německé zákony. Rodinněprávních vztahů se dotklo především nařízení, které protektorátním příslušníkům zakazovalo uzavření manželství s osobami židovského původu.¹⁸

V poválečném období byly zahájeny práce na předpisech, které měly nově a jednotně kodifikovat právo pro území celého státu. Jako jeden z prvních právních aktů byl 7. prosince 1949 přijat zákon č. 265/1949 Sb. o právu rodinném. Tento zákon, který sjednotil rodinněprávní úpravu pro celé území Československa, byl významný mimo jiné tím, že jeho vydáním došlo k vyčlenění právní úpravy o rodině z občanského práva a vzniklo tak rodinné právo jako nové samostatné právní odvětví.

K zásadním změnám v československém právním řádu došlo po vydání ústavy roku 1960. V mnoha právních odvětvích došlo k rekodifikaci, která se týkala i rodinného práva – výsledkem druhé kodifikace byl současně platný zákon o rodině, publikovaný pod číslem 94/1963 Sb., který nabyl účinnosti k 1. 4. 1964.

Zákon o rodinném právu byl novelizován do roku 1990 pouze jednou, a to v roce 1982. V této novele šlo ale pouze o drobné úpravy stávajícího zákona¹⁹.

Zákonem, č. 234/1992 Sb., kterým bylo znovu upraveno uzavření manželství církevní formou, byla odstartována novelizace rodinného práva. Ta vyústila tzv. velkou novelou zákona o rodině z roku 1998. Reforma rodinného práva provedená tímto zákonem, se dotkla i občanského zákoníku, který byl značně novelizován v oblasti manželského majetkového práva.

K poslední významné novelizaci došlo v roce 2006 zákonem č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů²⁰.

Samotná úprava rodinného práva v zákoně o rodině již nebude mít dlouhého trvání, neboť v únoru 2012 byl přijat nový občanský zákoník, který ve své druhé části zahrnuje i novou úpravu rodinného práva. Nový zákoník nabude účinnosti 1. ledna roku 2014.

2.5. Vývoj rodinného práva v Itálii

Historie moderního italského rodinného práva se začala psát roku 1804. Vydání Napoleonova občanského zákoníku (*Il Codice Napoleonico*) znamenalo pro oblast

¹⁸ VESELÁ, R. a kol., 2005. op.cit., s. 83.

¹⁹ Tamtéž, s. 84.

²⁰ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., 1998. op.cit., s. 73.

rodinného práva důležitý zlom. Jedinou uznávanou formou sňatku, který zákoník povoloval, byl občanský sňatek.

Po sjednocení Itálie v roce 1861 bylo potřeba vytvořit jednotný občanský zákoník. Ten byl vydán roku 1865 a téhož roku vstoupil v platnost. Byl označován jménem svého hlavního tvůrce jako „*Il Codice Pisanelli*.“ Nová právní úprava měla významný podíl na přechodu z patriarchálního modelu rodiny na tzv. model nukleární rodiny, složené pouze z manželů a dětí. Manželství bylo podle Pisanelliho zákoníku možné uzavřít výhradně civilní formou, až po ní mohl následovat sňatek církevní.

Lateránskými smlouvami z února 1929 byl do italského právního řádu zaveden institut „konkordátního manželství.“ Těmito smlouvami tak bylo obnovena nadvláda katolické církve nad manželským právem, která byla přerušena od roku 1922 fašistickým režimem.

Významným rokem pro italské rodinné právo je rok 1942. V tomto roce byl kodifikován nový občanský zákoník. Ten zavádí možnost uzavření církevního sňatku před duchovním katolické církve. Manželství nabývalo právních účinků až po zapsání do příslušné matriky a bylo nerozlučitelné.

V roce 1946 pak bylo v referendu rozhodnuto, že Itálie bude republikou a v prosinci 1947 byla schválena Ústava, která platí dodnes. Tato Ústava upravuje nejdůležitější zásady rodinného práva Italské republiky.

Aby mohla být dokončena práce na novém občanském zákoníku, bylo nutné přepracovat některé stávající předpisy. Zásadním problémem, jenž zpomalil proces vypracování reformy rodinného práva, bylo schválení zákona o rozvodech č. 898 dne 1.12.1970²¹, který vyprovokoval rozpor mezi politickými stranami. První kniha zákoníku tak byla reformována až zákonem č. 151 z 19. května 1975²². Tato reforma přinesla několik zásadních novinek. Především byla zavedena zásada rovnosti mezi manželi, kteří mají stejná práva a povinnosti, rodičovská zodpovědnost byla nově připsána oběma rodičům a radikální změny přinesla reforma také v oblasti majetkových vztahů mezi manželi – zavedením režimu společného vlastnictví jako legálního právního režimu (hlavním cílem je chránit pozici ekonomicky slabšího partnera).

Rodinné právo prošlo v průběhu let i dalšími významnými změnami:

- zákon č. 431/1967 byl doplněn o právní normy upravující adopci a pěstounskou péči, které byly následně reformovány zákonem č. 184/1983 a zákonem č. 149/2001;

²¹ Tento zákon byl vyhlášen v úřední sbírce - Gazzetta Ufficiale, G. U. z 3. 12. 1970, č. 306.

²² Legge n. 151, 19 maggio 1975, Il Codice Civile Italiano.

- jak již bylo zmíněno výše, roku 1970 byl uzákoněn v Itálii rozvod (zákonem č. 898/1970), tento zákon byl dále upraven v roce 1987 (zákonem č.74/1987);
- zákonem č. 121/1985 byly upraveny podmínky církevního sňatku;
- zákon č. 54/2006 o sdílené péči o dítě (affidamento condiviso) upravil vztahy mezi rodiči a dětmi;

3. Vznik manželství obecně

V instituci manželství lze ze sociologického hlediska vystopovat řadu obecných společných charakteristik. Těmito rysy jsou: velmi blízký vztah mezi manželi, získání sexuálního práva na druhého partnera, účelem manželství je směna věcí a služeb mezi oběma partnery a očekávání trvalosti svazku.²³ Na základě uvedených skutečností R. F. Murphy vymezuje manželství jako trvalý svazek mezi mužem a ženou, který partnerům dává vzájemné výhradní sexuální a ekonomické právo a uděluje společenskou totožnost dětem, které z tohoto svazku vzejdou.²⁴

3.1. Pojem manželství v ČR

Manželství je základní rodinněprávní vztah, jehož obsah, vznik i zánik podrobně upravuje zákon o rodině. Ten definuje manželství ve svém ustanovení § 1 jako trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Jeho hlavním účelem je dle zákona založení rodiny a řádná výchova dětí, tedy biologická a výchovná funkce²⁵.

3.2. Vznik manželství v ČR

Z našeho platného právního řádu vyplývají některé pojmové znaky manželství, bez nichž manželství nemůže vzniknout. Blíže je popíšu v následujících odstavcích.

Manželství jako právní vztah může vzniknout jen zákonem předepsaným způsobem, tedy souhlasným prohlášením před příslušným orgánem pověřeným vést matriky, nebo před orgánem registrované církve nebo náboženské společnosti. Stejně tak zánik manželství je možný pouze zákonem předepsaným způsobem.

Uzavřít manželství lze pouze na základě projevu svobodné vůle snoubenců (*consensus facit nuptias*) za součinnosti oddávajícího.

Podle právního řádu může tento svazek vzniknout jen mezi osobami opačného pohlaví. Tato zásada je uplatňována několik tisíc let. Pokud se jedná o osoby stejného pohlaví, nehovoří se již o sňatku, ale o registrovaném partnerství. V roce 2006 došlo k podstatné legislativní změně v oblasti rodinného práva, jejímž výsledkem bylo přijetí

²³ VESELÁ, R. a kol. 2003, op.cit. s. 115.

²⁴ MURPHY, R.F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha : Slon, 1999. s.73 an.

zákona č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství. Tento průlomový zákon postavil partnerství dvou osob stejného pohlaví na úroveň manželství, tj. běžnému soužití muže a ženy v rodině.

V České republice je uplatňován princip monogamie manželství. Ten je na našem území právně upraven od roku 1039 – Břetislavovým Dekretem.

Manželství je rovnoprávným vztahem mezi mužem a ženou. Rovnoprávnost muže a ženy je jednak dána zakotvením v čl. 3 Listiny základních práv a svobod a jednak ustanovením § 18 ZOR, kde je deklarováno, že muž a žena mají v manželství stejná práva a povinnosti.

Manželství je založeno na principu dobrovolnosti. Vzniká tedy na základě svobodného a dobrovolně uzavřeného životního společenství. Autonomie vůle se ale projevuje pouze při vzniku manželství, při jeho zániku za života obou manželů rozhoduje soud, pokud jsou splněny zákonné podmínky.²⁶

3.2.1. Podmínky pro uzavření manželství

Podmínky pro vznik manželství jsou systematicky upraveny v první části, první a druhé hlavě zákona o rodině, §§ 1-17a. Kde v § 3 stojí, že *„manželství se uzavírá svobodným a úplným souhlasným prohlášením muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství, učiněným před příslušným orgánem. Toto prohlášení musí být učiněno veřejně a slavnostním způsobem za přítomnosti dvou svědků.“* Manželství v ČR nevzniká tedy zápisem do matriky, ale již souhlasným prohlášením muže a ženy před příslušným orgánem. Dle § 34 ObčZ. je souhlasné prohlášení o vstupu do manželství právním úkonem.

Okamžik vzniku manželství je vázán na povinné prohlášení obou snoubenců, a to: že jim nejsou známy okolnosti vylučující manželství, že znají navzájem svůj zdravotní stav, že zvážili úpravu svých budoucích majetkových vztahů, budoucího bydlení a hmotného zajištění rodiny. Před oddávajícím mají povinnost prohlásit i svou dohodu o budoucím příjmení. Uvedené prohlášení je ve své podstatě formou výslovného projevu vůle obou snoubenců a dotvrzuje tak vážnost rozhodnutí vstoupit do manželství.²⁷

²⁶ PLECITÝ, V., SALAČ, J. *Základy rodinného práva*. Praha : Eurounion, s.r.o., 2001. s. 13.

²⁷ ZINČEKOVÁ, S. *Rodinné právo*. Ústí nad Labem : Fakulta sociálně ekonomická, 2001. s. 5.

3.2.2. Překážky vylučující vznik manželství

ZOR obsahuje vedle úpravy samotného uzavření manželství také výčet okolností, které vzniku manželství brání. Rozlišuje přitom případy, kdy manželství vzniklo a až do doby, než je soudem prohlášeno za neplatné, vyvolává právní následky jako jakékoliv jiné manželství – v takovém případě hovoří ZOR o tzv. **manželství neplatném**. Druhým případem jsou překážky, kvůli kterým manželství vůbec nevznikne – jedná se o tzv. **manželství zdánlivé**.

Současná česká právní úprava vyjmenovává taxativně pět důvodů, kvůli kterým lze soudem prohlásit manželství za neplatné. Takové manželství je ode dne nabytí právní moci soudního rozhodnutí považováno za neuzavřené. V prvních čtyřech důvodech, které ZOR vyjmenovává, soud zahájí řízení a vysloví neplatnost manželství i bez návrhu. Takovými důvody neplatnosti jsou:

a) bigamie (§ 11 ZOR) - manželství nemůže být uzavřeno se ženatým mužem nebo vdanou ženou anebo s osobou, která uzavřela partnerství, pokud toto partnerství trvá;

b) příbuzenství (§ 12 ZOR) - manželství nemůže být uzavřeno mezi předky a potomky a mezi sourozenci; totéž platí o příbuzenství založeném osvojením, pokud osvojení trvá;

c) nezletilost (§ 13 ZOR) - manželství nemůže uzavřít nezletilý. Soud může z výjimečných důvodů povolit sňatek u osoby starší 16 let;

d) duševní porucha (§ 14 ZOR) - pokud by mohla mít za následek omezení nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům (výjimečně může této osobě povolit uzavření manželství soud).

e) vada právního úkonu (§ 15a ZOR) - manželství je neplatné, jestliže prohlášení o uzavření manželství bylo učiněno v důsledku bezprávné výhrůžky anebo omylu týkajícího se totožnosti jednoho ze snoubenců nebo povahy právního úkonu uzavření manželství.

Neplatnost manželství pro vadu v právním úkonu vysloví soud pouze na návrh některého z manželů. Manžel má právo podat tento návrh do jednoho roku ode dne, kdy se o rozhodné skutečnosti dozvěděl.

Nastane-li některý z případů vyjmenovaných v § 17a ZOR, manželství vůbec nevznikne, tedy nevyvolá ani žádné právní následky, hovoříme potom o manželství zdánlivém. Manželství nevznikne, jestliže muž či žena byli k prohlášení

o uzavření manželství donuceni fyzickým násilím, manželství bylo uzavřeno nezletilým mladším šestnácti let, nebo pokud nebyly dodrženy podmínky ustanovení, které upravují uzavření manželství v církevní formě nebo podmínky pro uzavření manželství zástupcem jednoho ze snoubenců.

3.3. Formy uzavření manželství v ČR

Současná právní úprava umožňuje snoubencům volbu mezi dvěma rovnoprávnými formami uzavírání manželství, tedy mezi sňatkem občanským nebo církevním. Tato volba je uzákoněna zák. č. 234/1992 Sb., který nabyl účinnost 1.7.1992. Od tohoto dne je na svobodné vůli snoubenců, jakou formu uzavření manželství si zvolí.

3.3.1. Občanský sňatek

Možnost výběru mezi formou civilní a církevní trvala do 1.1.1950, kdy nabytí účinnosti zákon o právu rodinném. Tento zákon ruší církevní formu sňatku a manželství tak mohlo vzniknout jen před orgánem státu, tj. věcně a místně příslušným národním výborem, později obecním úřadem, který byl pověřen vedením matriky. Tzv. náboženské sňatkové obřady nebyly dovoleny před civilním uzavřením manželství.²⁸

Zákon dnes nevylučuje, aby manželé uzavřeli po civilním sňatku také sňatek církevní, potom ovšem tento církevní sňatek nemá právní následky.

Občanský sňatek se uzavírá před matričním úřadem, v jehož obvodu má jeden ze snoubenců trvalý pobyt. Tento úřad může vyhovět odůvodněné žádosti snoubenců, aby byl sňatek vykonán před jiným matričním úřadem nebo na jiném místě vhodném pro konání slavnostních obřadů.

Prohlášení o uzavření manželství činí snoubenci před starostou, místostarostou nebo pověřeným členem zastupitelstva obce, městské části hlavního města Prahy, městských obvodů nebo městských částí územně členěných statutárních měst, které jsou matričním úřadem.

Prohlášení o uzavření manželství lze činit i před primátorem hlavního města Prahy, náměstkem primátora hlavního města Prahy nebo pověřeným členem zastupitelstva hlavního města Prahy, jakož i před primátorem statutárního města, náměstkem primátora statutárního města nebo pověřeným členem zastupitelstva

²⁸ HRUŠÁKOVÁ, M. *Sňatek a paragrafy*. Praha : Computer Press, 2000. s. 12.

statutárního města. V případě ohrožení života některého ze snoubenců se může manželství uzavřít před kterýmkoli obecním úřadem. Prohlášení musí být učiněno v přítomnosti zaměstnance místně příslušného matričního úřadu – matrikáře²⁹.

Konkrétní podoba průběhu svatebního obřadu není upravena právním předpisem. Do jisté míry tak záleží na přístupu oddávajícího. Nicméně během obřadu musí zaznít vše, co zákon vyžaduje. Obecní úřady dodnes velmi často postupují podle instrukcí ministerstva vnitra č. 128 z roku 1955 Sbírkou instrukcí a nařízení, protože uvedená instrukce nebyla po jejím zrušení v roce 1965 ničím nahrazena.³⁰

Manželství vzniká na základě konstitutivního aktu, tím je souhlasné prohlášení obou snoubenců. Následné prohlášení oddávajícího, podpisy do matriční knihy mají již pouze deklarativní význam.³¹

3.3.2. Církevní sňatek

Teprve novela provedená zákonem č. 234/1992 Sb. umožnila uzavřít církevní sňatek, který měl stejné právní následky jako sňatek civilní.

Zatímco po uzavření civilního sňatku lze uzavřít ještě sňatek církevní, ovšem bez právních následků, opačný postup zákon vylučuje. Tzn. byl-li uzavřen církevní sňatek, nelze uzavřít občanský (§ 10 odst. 2 ZOR).

Jak uvádí § 4a ZOR, prohlášení o uzavření manželství učiní snoubenci před příslušným orgánem církve, a to před osobou pověřenou oprávněnou církví nebo náboženskou společností. Stejně jako u civilního sňatku i zde platí, že v případě ohrožení snoubencova života lze manželství uzavřít na kterémkoliv jiném místě.

Oproti občanskému sňatku, který vzniká jen před místně příslušným obecním úřadem, u církevního sňatku není místní příslušnost zákonem upravena. Tzn., že manželství lze uzavřít v místě určeném předpisy církve nebo náboženské společnosti pro náboženské obřady nebo náboženské úkony.³²

Na rozdíl od občanského sňatku je u tohoto typu sňatku jisté omezení spočívající v požadavcích, které církev na snoubence má. Církev tak může požadovat, aby se snoubenci hlásili k dané církvi či náboženské společnosti, před kterou chtějí sňatek uzavřít, popřípadě alespoň jeden z nich. Před samotným sňatkem pak musí projít tzv.

³⁰ ZÁVODSKÁ DVOŘÁKOVÁ, J. a kol. *Manželství a rozvody : praktický návod jak problémy řešit a jak jim předcházet*. Praha : Linde, 2002. s. 14.

³¹ PLECITÝ, V., SALAČ, J., 2001. op.cit. s.21.

³² HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., 1998. op.cit. s. 120.

duchovní přípravou. Sňatek je totiž pro většinu církví považován za nerozveditelný, proto je kladen velký důraz na to, aby snoubenci důkladně zvážili své rozhodnutí.³³

V případě církevního sňatku je nutné nejprve požádat matriční úřad, v jehož obvodu má jeden ze snoubenců trvalý pobyt, o tzv. osvědčení, jenž je platné po dobu tří měsíců. Toto osvědčení potvrzuje, že snoubenci splnili všechny zákonem stanovené požadavky pro uzavření platného manželství. Povinností snoubenců je předložit osvědčení oddávajícímu a teprve poté může být vykonán vlastní sňateční obřad.

Orgán státem registrované církve nebo náboženské společnosti, před kterým došlo k uzavření manželství, je povinen dle zákona o rodině do 3 pracovních dnů od uzavření manželství doručit protokol o uzavření manželství s uvedením skutečností podle zvláštního právního předpisu příslušnému matričnímu úřadu, v jehož správním obvodu bylo manželství uzavřeno³⁴.

Samotný způsob obřadu je dán vnitřními předpisy církve.

3.4. Pojem manželství v Itálii

Stejně jako se nám nepodaří v občanském zákoníku dohledat doslovnou definici rodiny³⁵, nenajdeme v něm ani právní definici manželství. Tuto instituci Zagrebelský klasifikuje jako bilaterální nemajetkový právní úkon. „*Nemajetkový z toho důvodu, že základní práva a povinnosti, které vznikají sňatkem (věrnost, společné spoluzití, spolupráce, vzájemná pomoc, atd.) nemůžou být vyčísleny v penězích.*“

Manželství tedy nelze považovat za smlouvu, přestože uzavřením manželství vznikají mezi manželi majetkové vztahy, jedná se ale pouze o sekundární aspekty, které jsou v občanském zákoníku upravovány zvlášť.³⁶

3.5. Podmínky pro uzavření manželství

Podle italského právního řádu vyžaduje manželství pro svou existenci dva prvky:

- 1) Aby byli snoubenci rozdílného pohlaví – tato podmínka však není v občanském zákoníku výslovně uvedena, nicméně je odvozena např.

³³ PLECITÝ, V., SKŘEJPEK, M., SALAČ, J., SÍMA, A. *Základy rodinného práva*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 29.

³⁵ Rodinu ale definuje čl. 29 Ústavy.

³⁶ ZAGREBELSKY, G. et al., 2007. op. cit. s. 332 – 333.

z § 143, § 143 bis a § 156 bis, které užívají označení manžel a manželka, čímž je naznačena osoba muže a ženy vstupujících do manželství.

- 2) Aby byl sňatek uzavřen formálně za účasti veřejného činitele, kterému zákon přiznává pravomoc toto vykonávat (matrikář, farář nebo představitel jiné církve než katolické).

3.6. Překážky vylučující vznik manželství

Podle stávajícího italského práva musí být při uzavírání manželství splněny předpoklady osobní, předpoklady sňatečního prohlášení a předpoklady formální – procedurální. Překážky vylučující vznik manželství upravuje § 84 - 92 c. c. (Codice civile) Ten jako překážky uzavření sňatku uvádí:

- a) nezletilost (§ 84 c. c.) – žádost o zploletnění mohou podat manželé, státní zástupce nebo rodiče. Nezletilý může jednat až rok po té, co nabude zletilosti,
- b) duševní nezpůsobilost jednoho z manželů - vrozená porucha (§ 85 c. c.) - neplatnost manželství může namítnout ten z manželů, který, ačkoli mu nebylo zakázáno uzavřít manželství, zjistí, že manželství uzavřel, když byl duševně nezpůsobilý. Žádost nelze podat, pokud pár žil společně po dobu delší než jeden rok po té, co dotčený manžel opět nabyl duševní schopnosti,
- c) bigamie (§ 86 c. c.) - manželství nemůže uzavřít osoba, která je stále ve svazku s předchozím partnerem – je nezbytné, aby předchozí manželství bylo ukončeno, a zůstal tak zachován základní princip monogamie vyplývající z italského právního řádu. Výjimku představuje možnost uzavřít nové manželství, pokud byl stávající manžel prohlášen za mrtvého, takové manželství je ale neplatné v případě návratu nebo prokázání existence osoby, jež byla pokládána za mrtvou. Pokud by došlo ke zrušení prohlášení za mrtvého, nedojde ale obnovení zaniklého manželství, jestliže mezitím manžel toho, kdo byl prohlášen za mrtvého, uzavřel manželství nové. Neplatnost je absolutní a nezměnitelná. Žádost mohou předložit manželé, přímí potomci, státní zástupce nebo kdokoliv, kdo má na vyslovení neplatnosti zájem;
- d) dočasný zákaz sňatku – manželství nemůže uzavřít žena dříve než za 300 dnů po zrušení právních důsledků předešlého manželství. Důvodem této prodlevy je snaha vyhnout se možným následným problémům s určením otcovství nenarozeného dítěte. Pokud se tedy dítě narodí do 300 dnů po zrušení

manželství, je toto dítě považováno za narozené během tohoto manželství (§ 232);

- e) tresný čin (§ 88 c. c.) - pokud je manželství uzavřeno mezi dvěma osobami, z nichž jedna byla odsouzena za vraždu nebo pokus vraždy druhého z manželů. Neplatnost je absolutní a nezměnitelná a mohou ji uplatnit manželé, státní zástupce nebo kdokoliv, kdo má na vyslovení zájem;
- f) násilí, strach a omyl (§ 122 c. c.) - souhlas dosažený násilím nebo z důvodu vážných obav způsobených okolnostmi mimo kontrolu manžela; omyl v osobě nebo omyl týkající se osobnosti druhého z manželů. Žádosti mohou podat manželé, jejichž souhlas byl získán jedním ze způsobů uvedených výše, pokud ovšem pár společně nežije po dobu jednoho roku po ukončení příčiny násilí nebo obav nebo od data, kdy byla zjištěn omyl;
- g) simulace (§ 123 c. c.) - proti manželství může namítnout kterýkoli z manželů, který manželství uzavřel se souhlasem, že nebude plnit povinnosti nebo že neuplatní práva související s manželstvím. Žádosti musí být podány do jednoho roku od sňatku, anebo pokud spolu pár žil jako manžel a manželka po sňatku i jen po velmi krátkou dobu.
- h) vztah mezi snoubenci (§ 87 c. c.) - další překážka, která brání uzavření sňatku, je vztah mezi snoubenci. Neplatnost mohou uplatnit manželé, státní zástupce nebo kdokoliv, kdo má na vyslovení zájem, pokud neuběhl jeden rok od svatby nebo od okamžiku, kdy by bylo možno získat povolení. Občanský zákoník uvádí, že nelze uzavřít sňatek:
- mezi příbuznými:
 - mezi předky a potomky v přímé linii;
 - mezi pokrevními sourozenci nebo sourozenci majícími stejnou matku;
 - mezi strýcem a neteří, tetou a synovcem (příbuzenství v pobočné linii do třetího stupně);
 - v případě švagrovství
 - mezi příbuznými z manželčiny/manželovy strany v přímé linii (tchán a tchýně, snacha, zeť) - tento zákaz platí i v případě, že bylo manželství prohlášené za neplatné nebo bylo zrušené;
 - švagrovství do druhého stupně (švagr, švagrová);
 - v případě adopce
 - mezi adoptujícím, adoptovaným a jeho potomky;

- mezi dětmi adoptovanými stejnou osobou;
- mezi adoptovaným a dětmi adoptujícího;
- mezi adoptovaným a manželem adoptujícího a manželem adoptovaného.

3.7. Formy manželství v Itálii

Ze současného italského občanského zákoníku vyplývá pro snoubence možnost volby mezi třemi rovnoprávnými formami uzavírání manželství, tedy mezi sňatkem občanským, církevním nebo sňatkem uzavřeným před duchovním jiné než katolické církve.

3.6.1. Občanský sňatek

Občanským sňatkem se zabývá třetí hlava občanského zákoníku. První oddíl třetí hlavy se věnuje podmínkám, které musí snoubenci splňovat, aby mohl být sňatek uzavřen, ty jsou rozebrány blíže v předešlé kapitole. Podmínky, které upravují samotný průběh uzavření manželství, jsou pak upraveny ve třetím a čtvrtém oddílu.

Občanský sňatek se uzavírá v Itálii před matričním úřadem, v jehož obvodu má jeden ze snoubenců trvalý pobyt.

Prohlášení o uzavření manželství činí snoubenci před matrikářem, tím je starosta nebo osoba jím pověřená. Toto prohlášení musí být provedeno za účasti dvou svědků (§ 106, § 107). Matrikář (*ufficiale di stato civile*) zajišťuje následné sepsání oddacího listu, který je zařazen do matričních záznamů příslušné obce.

Občanskému sňatku musí podle § 93 předcházet oznámení. Oznámení, jenž obsahuje osobní údaje snoubenců, musí být veřejně vyvěšeno na příslušné matrice.³⁷ Účelem zveřejnění oznámení, o záměru snoubenců vstoupit do manželství, je umožnit osobám, které jsou si vědomy právních překážek bránících vzniku manželství (např., že je jeden ze snoubenců již ženatý) aby podali námitku³⁸. Pokud k tomu dojde, sňatek nemůže být uzavřen, do doby než se tato námitka řádně prošetří. Pokud námitka není vznesena, musí být sňatek uzavřen v následujících 180 dnech od zveřejnění oznámení, jinak musí být oznámení obnoveno.

³⁷ Základní informace čerpány z: Il Codice Civile Italiano; Sezione II – IV.

³⁸ ZAGREBELSKY, G. et al., 2007. op.cit. s. 333.

3.6.2. Církevní (konkordátní) sňatek

Po dohodě mezi Itálií a Svatým stolcem z roku 1929 (úprava z 25.3.1985, č. 121) je katolickým párům v Itálii umožněno uzavřít náboženský sňatek před farářem tzv. *matrimonio concordatario*³⁹, který má stejné právní účinky jako sňatek provedený před matrikářem. Na základě této dohody tak byli snoubenci zbaveni povinnosti uzavírat sňatek dvakrát.

Proto, aby měl církevní sňatek stejné právní účinky jako sňatek občanský, je však nezbytné, aby sňatku církevnímu stejně tak jako sňatku občanskému předcházelo oznámení snoubenců, které je veřejně vyvěšeno, a aby farář sepsal oddací list, který je zařazen do matričních záznamů příslušného místa, v němž se obřad konal.

Jak již bylo řečeno, sňatek církevní má stejné právní účinky jako sňatek občanský. Těchto právních účinků však nabývá manželství již souhlasným prohlášením muže a ženy před farářem a ne až po zápisu do matriky.

Toto však nejsou jediné rozdíly mezi sňatkem civilním a církevním. Sňatek církevní je ve skutečnosti upravován, pokud jde o otázku platnosti, ne civilním zákonem, ale spíše právem církevním (tzn. právem katolické církve). V důsledku toho může být případná neplatnost církevního sňatku prohlášena pouze církevními soudy a ne soudy státu. Státní soudy naopak rozhodují v oblasti oddělení manželů (§ 9) a rozvodu (§ 10), také pro církevní sňatky.

3.6.3. Sňatek před duchovním jiné než katolické církve

Po uzavření dohody mezi Itálií a Svatým stolcem z roku 1929 pocítili zákonodárci potřebu zmírnit existující rozdíl v možnostech uzavírání manželství mezi katolíky a vyznavači jiné než katolické víry⁴⁰.

Od zmíněného roku tak přibyla možnost vedle uzavření sňatku před matrikářem nebo farářem také možnost uzavřít sňatek před duchovním jiné než katolické církve. Tím bylo zaručené rovné zacházení s katolíky a stoupenci jiných náboženství. A tak např. židům, valdenským, adventistům, aj. přidělil právní řád při uzavírání náboženského sňatku stejné právní účinky, jaké má sňatek občanský či sňatek církevní.⁴¹

³⁹ZAGREBELSKY, G. et al., 2007. op. cit. s. 333.

⁴⁰DE FILIPPIS, B. *Il diritto di famiglia - leggi, prassi, e giurisprudenza*. s. 99.

⁴¹ZAGREBELSKY, G. et al., 2007. op. cit.s. 334.

Jak vyplývá z § 83, na rozdíl od katolického sňatku je tento sňatek upravován stejnými zákony, jimiž se řídí sňatek občanský a je proto ve všech svých ohledech podřízený občanským soudům⁴².

Sňatek uzavřený před duchovním jiné než katolické církve se řídí vedle právních norem stanovách občanským zákoníkem také § 7 – 12 zákona č. 1159 vydaného 24.6.1929⁴³ (jež byl doplněn a aktualizován § 25-28 v královském dekretu č. 289 vydaném v únoru r. 1930). Kde se v § 7 říká, že manželství uzavřené před duchovním jiné než katolické církve má stejné právní účinky jako manželství uzavřené před matrikářem. § 8 stanoví, že ti, kteří se rozhodnou uzavřít sňatek před duchovním jiné než katolické církve, musí nejprve svůj záměr oznámit příslušnému matrikáři. Jeho úkolem je ověřit, že byly splněné zákonem stanovené podmínky a neexistují žádné překážky, bránící uzavření sňatku a následně pověřit duchovního vybrané církve vykonáním obřadu. § 9 stanoví podmínku, že duchovní musí dát snoubencům přečíst § 143, § 144 a § 147 ObčZ. Snoubenci musí poté před dvěma způsobilými svědky pronést souhlasné prohlášení a po tomto obřadu musí následovat okamžité sepsání oddacího listu, jež musí být v italském jazyce a musí mít formu stanovenou § 352 a 353 ObčZ. a musí obsahovat náležitosti, které jsou vyjmenované ve § 10 tohoto zákona. Takto sepsaný oddací list musí být nejpozději do pěti dnů po svatbě doručen příslušnému matrikáři. Matrikář musí nejpozději do 24 hodin po obdržení oddacího listu učinit zápis do matriky, jak vyplývá z § 10. § 11 poté uvádí, že na takto uzavřené manželství se po řádném zapsání do příslušné matriky aplikují stejná nařízení, jaká se aplikují na manželství uzavřené před matrikářem. Poslední článek uvádí, že za nedodržení 24 hodinové lhůty, do níž musí matrikář učinit zápis do matriky, hrozí matrikáři sankce.

⁴² Il Codice Civile Italiano; Libro primo, Capo II, Sezione I, art. 83.

⁴³ Legge n. 1159, 24 giugno 1929, art. 7 – 12.

4. Zánik manželství obecně

Stejně jako vznik manželství i jeho zánik může proběhnout pouze v souladu se stanovenými zákony dané země. Jak vyplývá z níže uvedeného textu, způsoby zániku manželství se v předmětných státech liší. To je způsobeno především historicky dlouhým a rozličným vývojem právní instituce zrušení manželství za života manželů v těchto zemích.⁴⁴ Historický vývoj probíhal v závislosti na kulturních tradicích a vlivu církve, která ovlivnila právní skončení manželství v České republice, především ale v Itálii.

4.1. Rozvodové modely

V rámci evropských států je problematika rozvodů upravena rozdílnými způsoby. V rámci evropských států je problematika rozvodů upravena rozdílnými způsoby. Tyto rozvodové modely lze dělit podle toho, za jaké okolnosti lze o rozvod manželství požádat.⁴⁵

Rozvod manželství na základě viny

Nejstarší způsob rozvodu, který se hojně uplatňoval v právních úpravách první poloviny 20. století, byl původně i součástí předválečné právní úpravy v České republice. Tento model bývá také označován jako model sankční, neboť tomu z manželů, u kterého byla stanovena vina, hrozily závažné hmotněprávní důsledky. Ty se projeví ve vyživovací povinnosti a při vypořádávání majetkových vztahů. Aby bylo možné rozvést manželství na základě tohoto modelu, je nutné u jednoho z manželů prokázat jednání, které není slučitelné se životem v manželství. Od tohoto modelu bylo v České republice upuštěno s přechodem k tzv. modelu rozvratu.

Rozvod manželství na základě rozvratu

V rámci české právní úpravy je rozvrat jediným důvodem pro rozvod manželství. Tento model bude podrobněji popsán v následující kapitole. Je to model rozvodu, u kterého není spojeno dosažení rozvodu manželství s prokázáním viny jednoho z manželů. Manželství je tak závažně narušeno, že nelze obnovit fungující manželský svazek. V některých právních úpravách je vyžadováno zjišťování příčin rozvratu,

⁴⁴ K historii rozvodu manželství viz. např. KLABOUCH, J. *Manželství a rodina v minulosti*. Orbis : Praha, 1962. nebo UNGARI, P. *Storia del diritto della famiglia in Italia 1796 -1975*. Società Editrice il Mulino : Bologna, 2002.

⁴⁵ HRUŠÁKOVÁ, M. *Rodinné právo v aplikační praxi, Rozvod-Děti-Výživné*. Edice právních rozhledů, 2000, str. 3.

rozvrat musí být prokázán, v některých právních úpravách se existence rozvratu prokazuje nepřímou, na základě odděleného žití manželů, které musí trvat zákonem stanovenou dobu.⁴⁶

Rozvod na základě dohody

O modelu dohodovém neboli konsensuálním mluvíme v případě, kdy je k rozvodu manželství vyžadované souhlasné stanovisko obou manželů. K takovému rozvodu může dojít, pokud jsou splněny podmínky, jež stanoví zákon. Rozhodnutí soudu je potom pouhým konstatováním toho, na čem se manželé svobodně domluvili. Role soudu tak ustupuje do pozadí. Jeho funkce je zde především formální a soud kontroluje, zda je dohoda v pořádku a nejsou ohroženy zájmy nezletilých dětí. Český ani italský právní řád konsensuální rozvod nepřipouští.

4.2. Zánik manželství v ČR

Zánik manželství v ČR je upraven v ZOR ve čtvrté a páté hlavě. Kde jsou v § 22 - 24 b vyjmenovány tři způsoby zániku manželství. Těmi jsou:

- zánik manželství smrtí jednoho z manželů,
- zánik manželství prohlášením jednoho z manželů za mrtvého,
- zrušení manželství rozsudkem soudu o rozvodu manželství.

4.2.1. Zánik manželství smrtí, prohlášením za mrtvého

Současný český zákon o rodině ve své čtvrté hlavě v § 22 v prvním odstavci hovoří o „zániku manželství smrtí nebo prohlášením manžela za mrtvého.“ Zatímco zánik manželství smrtí jednoho z manželů je nejpřirozenější způsob zániku manželství, k druhému zmíněnému způsobu zániku manželství, tedy prohlášením manžela za mrtvého dochází pouze výjimečně.

Smrt člověka se prokazuje veřejnou listinou, která se nazývá úmrtní list. Ten může být vydán pouze na základě ohledání zemřelé osoby lékařem. Nastávají ale situace, kdy toto ohledání zemřelé osoby není možné. Důvody, proč zemřelého nelze

⁴⁶HRUŠÁKOVÁ, M. *Rodinné právo v aplikační praxi, Rozvod-Děti-Výživné*. Edice právních rozhledů, 2000. str. 3.

ohledat, lze rozdělit do dvou skupin. První z nich se vztahuje k situacím, kdy nelze zemřelého ohledat, nejčastěji kvůli působení fyzikálních vlivů, jako je tomu například u osob, které zahynou při leteckých katastrofách či radě dalších neštěstích, při nichž nelze kvůli rozsahu zranění osobu ohledat, nicméně je nepochybné, že tato osoba zemřela. Soud tak rozhodne o prohlášení osoby za mrtvého na základě zjištění smrti.⁴⁷

Dalším případem, kdy lze osobu prohlásit za mrtvou, je situace, kdy nelze s jistotou určit, zda manžel zemřel. Např. v případě, že manžel je nezvěstný a existuje vysoká pravděpodobnost, že již nežije. Má tak být umožněno pozůstalému z manželů aby si mohl upravit majetkové poměry, ale také uzavřít další sňatek. Soud tak na základě domněnky, že je daná osoba již po smrti, vydá rozhodnutí o prohlášení nezvěstné osoby za mrtvou, které představuje náhradu listu o ohledání těla. Rozhodnutí soudu, kterým se osoba prohlašuje za mrtvou, tak umožní vydání úmrtního listu.

Mohou však nastat i případy, při nichž vyjde najevo, že osoba prohlášená za mrtvou žije. Podle § 199 o. s. ř. může dojít ke zrušení soudního rozhodnutí. Je na něj poté nahlíženo jako na rozhodnutí, které nikdy nebylo vydáno. Není tím tedy nijak dotčena subjektivita osoby, která byla pokládána za zemřelou. Nicméně existuje zde jedna výjimka a tou je právě manželství. Zatímco subjektivita osoby je tedy obnovena okamžitě, jakmile bude prohlášení za mrtvého zrušeno, zaniklé manželství podle se § 22 odst. 2 ZOR obnoví pouze tehdy, pokud mezitím manžel toho, kdo byl prohlášen za mrtvého, neuzavřel nové manželství, a to dnem právní moci rozhodnutí soudu o zrušení prohlášení za mrtvého. V opačném případě, kdy druhý manžel nové manželství uzavřel, k obnovení původního manželství nedojde, a to ani v případě, jestliže druhé manželství mezitím z důvodu smrti nebo rozvodem zaniklo.⁴⁸ Problematika prohlášení fyzické osoby za mrtvou a následného zániku manželství jsou upraveny občanským zákoníkem (§ 71 – 76) a občanským soudním řádem, kde je shrnuto řízení o prohlášení za mrtvého.

4.2.2. Zrušení manželství rozsudkem soudu o rozvodu manželství

Zákon o rodině v úvodním ustanovení hlavy páté uvádí poslední způsob zrušení manželství, tedy rozvod. Tento institut je v současné době v moderních právních řádech běžným a často užívaným. V ZOR se nám ale nepodaří nalézt jeho definici. Na institut

⁴⁷ JEHLIČKA, O., ŠVESTKA, J., ŠKÁROVÁ M. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář*. 9. vydání. Praha. C.H.Beck, 2004, str. 137.

⁴⁸ HOLUB, M., NOVÁ, H., SLADKÁ HYKLOVÁ, J.: *Zákon o rodině. Komentář a předpisy související*. 8. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 7. 2007. Praha: Linde Praha, a.s., 2007, str. 48.

rozvodu můžeme nahlížet jako na právní nástroj umožňující zrušení stavu manželství za života manželů.⁴⁹ Rozvodu manželství je možno dosáhnout výhradně rozhodnutím soudu.

Úvodní paragrafy páté hlavy jsou věnované podmínkám, za nichž lze manželství rozvést. Obdobný přístup zvolil i zákonodárce italský, jak vyplývá z kapitoly věnované rozvodu manželství v Itálii. V § 24 odst. 1 tak stojí toto: „*Soud může manželství na návrh některého z manželů rozvést, jestliže je manželství tak trvale a hluboce rozvráceno, že nelze očekávat obnovení manželského soužití; bere přitom v úvahu příčiny rozvratu manželství.*“ Z tohoto článku lze odvodit, že k rozvodu manželství může dojít pouze z jediného důvodu, tím je kvalifikovaný rozvrat vztahů mezi manželi. Rozvrat jakožto objektivně zjiřitelný stav, se tedy projevuje navenek v oblasti práv a povinností manželů. K rozvratu manželství tedy dojde tehdy, když manželé přestanou plnit povinnosti, které jim zákon ukládá v § 18 – 20 ZOR, tedy povinnost žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svou důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí. Nelze se ale domnívat, že každé porušení manželských povinností vede nutně k rozvratu manželství. K tomu dochází pouze tehdy, pokud je splněno hledisko časové, které vyjadřuje jistou trvalost a hledisko vážnosti rozvratu, který musí být v takové míře, že neodčinitelně zabraňuje dalšímu plnění společenského účelu manželství a obnovení běžného manželského soužití.

Lze tedy shrnout, že pro českou právní úpravu je existence rozvratu nezbytnou podmínkou toho, aby mohl být soudem vysloven rozvod.

4.2.2.1. Předpoklady pro rozvod manželství

Aby mohlo být manželství rozvedeno, je nutné, aby byly v české právní úpravě splněny určité předpoklady:

Existence platného manželství

Základní podmínkou rozvodu manželství je jeho platnost. ZOR rozlišuje neplatné a zdánlivé manželství. O zdánlivé manželství se jedná, pokud nebyly splněny předpoklady pro jeho samotný vznik. Na takové manželství se pohlíží, jako by právně

⁴⁹ RADVÁNOVÁ, S., ZULÍKOVÁ, M.: *Kurs občanského práva. Instituty rodinného práva*. Praha: C. H. Beck, 1999, str. 61.

vůbec nevzniklo. Na neplatného manželství se pohlíží jako na platně uzavřené, ovšem pouze do doby, než je jeho neplatnost vyslovena soudem.

Naplnění rozvodového důvodu

Jak již bylo výše zmíněno, existuje v české právní úpravě pouze jediný důvod rozvodu, a to kvalifikovaný rozvrat manželství.

Určitá doba, po níž žijí manželé odloučení

ZOR vymezuje lhůtu, po které lze manželství soudem rozvést v § 24a ZOR a 24b ZOR. Pokud byl návrh na rozvod podán po vzájemné dohodě manželů, manželství trvalo alespoň jeden rok a manželé spolu minimálně šest měsíců nežijí, čímž není nutně myšleno ve společném obydlí, nýbrž vztahy mezi manželi jsou takového charakteru, že došlo hluboké narušení podstaty manželského společenství, zejména po stránce osobní,⁵⁰ lze manželství dle § 24a ZOR rozvést, aniž by soud přezkoumával příčiny rozvratu manželství. Druhou lhůtou je potom doba tří let, po které soud manželství rozvede, i v případě, že s tím jeden z manželů nesouhlasí, ale byly splněné podmínky dle §24.

Podání návrhu na rozvod manželství

V České republice je možný rozvod manželství pouze na základě návrhu jednoho z manželů, soudu nepřísluší pravomoc zahájit řízení z úřední povinnosti. Návrh na rozvod podává manžel u příslušného soudu, kterým je podle § 88a OSŘ soud, v jehož obvodu měli manželé poslední společné bydliště, bydlí-li v obvodu tohoto soudu alespoň jeden z manželů. Pokud neměli společné bydliště, je příslušným soudem soud, v jehož obvodu má bydliště odpůrce. Není-li takového soudu, stává se příslušným soud, v jehož obvodu má bydliště navrhovatel.

4.2.2.2. Typy rozvodů podle ZOR

Současná právní úprava České republiky rozlišuje 3 typy rozvodů: rozvod sporný a rozvod s tvrdostní klauzulí (ztížený rozvod), při kterých je potřeba rozvrat manželství prokázat a tzv. rozvod nesporný nebo též smluvený rozvod, kdy se rozvrat za splnění zákonem stanovených podmínek presumuje.

⁵⁰ HOLUB, M., NOVÁ, H., SLADKÁ HYKLOVÁ, J.: *Zákon o rodině. Komentář a předpisy související. 8. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 7. 2007.* Praha: Linde Praha, a.s., 2007. str. 54.

Sporný rozvod

Podle ustanovení § 24 odst. 1 ZOR může soud manželství na návrh některého z manželů rozvést, jestliže je manželství tak hluboce a trvale rozvráceno, že již nelze očekávat obnovení manželského soužití.

Ke spornému rozvodu dochází tehdy, pokud není možná dohoda mezi manželi ohledně právních následků rozvodu, jako je rozdělení majetku bydlení či péče o společné děti. Úkolem soudce je prokázání existence rozvodového důvodu a zjištění jeho příčiny, neboť ZOR požaduje podle § 24 odst. 1, aby soud při svém rozhodování bral příčiny rozvratu manželství v úvahu. Za předpokladu, že bude kvalifikovaný rozvrat manželství prokázán, bude manželství soudem rozvedeno, za podmínky, že to nebude v rozporu se zájmem nezletilých dětí, daných zvláštními důvody a souhlasí-li s tímto rozvodem oba manželé.

Obecně zde platí, že rozvod manželství je v rozporu se zájmem dětí tehdy, jestliže se rozvrat manželství nijak neprojevuje v řádné péči rodičů o děti a hrozí-li konkrétní nebezpečí, že by se dosavadní způsob výchovy a výživy dětí po zániku manželství rodičů podstatně zhoršil a nové prostředí by nezaručovalo jejich řádnou výchovu. Ustanovení § 24 odst. 2 ZOR se může uplatnit zejména v případech, kdy se jedná o závažný zdravotní stav dítěte vyžadující péči obou rodičů nebo v obdobných vážných důvodech. Manželství vedle těchto důvodů nelze rozvést dříve, než nabude právní moci rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu. Toto rozhodnutí vydává soud péče o nezletilé.⁵¹

Rozvod s tvrdostní klauzulí

Zavedením tvrdostní klauzule do české právní úpravy došlo ke zpřísnění rozvodu. Cílem zavedení této klauzule bylo zvýšit ochranu manžela, který s rozvodem nesouhlasí.⁵²

Naplnění tzv. tvrdostní klauzule je druhým důvodem proč může soud rozvod manželů dle § 24b odst. 1 ZOR zamítnout. Tento paragraf doslovně stanoví, že „*Návrhu*

⁵¹ HOLUB, M., NOVÁ, H., SLADKÁ HYKLOVÁ, J.: *Zákon o rodině. Komentář a předpisy související*. 8. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 7. 2007. Praha: Linde Praha, a.s., 2007, str. 49 – 50.

⁵² VESELÁ, R. a kol., 2005. op. cit. s 69.

na rozvod, s nímž nesouhlasí manžel, který se na rozvratu manželství porušením manželských povinností převážně nepodílel a jemuž by byla rozvodem způsobena zvlášť závažná újma, soud nevyhoví, pokud mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství.“ Lze tedy říci, že přestože nepopíratelně existuje kvalifikovaný rozvrat vztahů mezi manželi, soud manželství, kvůli těmto mimořádným okolnostem, nerozvede. Právní úprava tak podle tohoto ustanovení stojí na straně toho manžela, vůči kterému by rozvod manželství znamenal citelnou nespravedlnost, a to nejen z pohledu ekonomických dopadů a závislosti na druhém manželovi, ale také z následků bytových, osobních. Uplatnění tvrdostní klauzule je však časově omezeno, neboť české právo nezná absolutní zákaz rozvodu. Proto je podle ustanovení §24b odst. 2 soudu umožněno manželství rozvést, pokud spolu manželé nežijí po dobu delší než tři roky a jsou-li splněny obecné podmínky pro rozvod dle § 24.

Nesporný (smluvený) rozvod

Velkou novelou ZOR, účinnou od 1.8.1998, byl zaveden třetí typ rozvodu manželství, označovaný jako „nesporný“ rozvod. Tento typ rozvodu manželům, kteří se na rozvodu dohodnou, umožňuje vyhnout řízení, ve kterém musí být dokázán hluboký a trvalý rozvratu manželství, tak jak uvádí ustanovení § 24a ZOR. Jde o zvláštní druh rozvodu, kdy se za splnění zákonem stanovených podmínek uplatní nevyvratitelná domněnka kvalifikovaného rozvratu manželství a soud se nezabývá, na rozdíl od rozvodu podle § 24, příčinami rozvratu. Smyslem této úpravy je umožnit manželům důstojný rozchod se současným řešením všech jeho právních následků.⁵³

Tento druh rozvodu, ale nelze považovat za rozvod na základě dohody, neboť jde o rozvod na základě kvalifikovaného rozvratu manželství. A také v tomto případě se jedná o sporné řízení dle OSŘ.

Aby mohlo být manželství soudem rozvedeno, je třeba, aby byly splněny podmínky vyplývající z § 24a ZOR:

- 1) Manželství trvalo alespoň jeden rok,
- 2) manželé spolu nejméně šest měsíců nežijí (to ale neznamená, že nutně musí mít i formálně oddělené bydliště),
- 3) k návrhu na rozvod se druhý manžel připojí.

⁵³ HRUŠÁKOVÁ, M. a kol.: *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář. 4. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009, str. 78

Návrhu na rozvod manželství musí dále povinně obsahovat dle § 24a ZOR písemné smlouvy upravující vypořádání vzájemných majetkových vztahů, práv a povinností společného bydlení a případnou vyživovací povinnost pro dobu po rozvodu, a to s úředně ověřenými podpisy rozvádějících se manželů. Jde-li navíc o manželství s nezletilými dětmi, musí být předložena i soudem schválená dohoda o úpravě poměrů těchto dětí pro dobu po rozvodu.

Za předpokladu, že jsou všechny výše zmíněné podmínky splněny, mají manželé na rozvod právní nárok. V opačném případě bude soud v souladu s § 24 ZOR zkoumat, jsou-li dány obecné podmínky rozvodu a bude zjišťovat příčiny rozvratu manželství. I v případě nesporného rozvodu však existuje možnost soudu návrh na rozvod zamítnout, a to z důvodu rozporu se zájmem nezletilých dětí, daným zvláštními důvody, což je zakotveno v § 24a odst. 2 ZOR.

4.2.2.3. Proces rozvodu v ČR

Jak již bylo zmíněno v textu výše, manželství může zaniknout v České republice pouze na základě soudního rozhodnutí. Proto se při této komparativní analýze stručně zaměřím vedle hmotněprávní roviny rozvodu také na stránku procesní.

Procesní úprava otázek rozvodu je upravena podle obecných norem, které upravují civilní řízení. Veškeré odchylky jsou stanoveny přímo v občanském soudním řádu. Zákon o rodině se procesní úpravou rozvodu nezabývá. Procesní charakter má od novely v roce 1998 pouze § 25 ZOR.

§ 9 odst. 1 o. s. ř. stanoví, že rozvod manželství je v prvním stupni projednáváno před příslušnými okresními soudy. Příslušným soudem je podle § 88a o.s.ř. soud, v jehož obvodu měli manželé poslední společné bydliště, pokud bydlí v obvodu tohoto soudu alespoň jeden z manželů. Pokud by manželé společné bydliště neměli, potom je příslušným soudem soud žalovaného a není-li takového soudu, je příslušným soudem soud žalobce.

§ 10 odst. 1 o s. ř. dále stanoví, že o odvolání proti rozhodnutí okresního soudu rozhoduje soud krajský. V řízení o rozvod se ale nepřipouští obnova řízení, dovolání nebo prominutí zmeškání lhůty k odvolání, v situaci, že již byl vysloven soudem rozvod manželství. Rozvod totiž jako konstitutivní akt vytváří nový osobní stav občana, který

je základem dalších vztahů. Tyto nové vztahy nemůžou být uváděny v pochybnost případnými pozdějšími změnami osobního stavu vytvořeného rozvodem manželství.⁵⁴

Podle § 36a odst. 2 o. s. ř. o rozvodu manželství rozhoduje samosoudce. Řízení o rozvod manželství se musí obligatorně účastnit vedle samosoudce také veřejný zástupce. Přičemž není bezpodmínečně nutná jeho osobní účast, minimálně se ale musí k procesu vyjádřit písemně. Samotní manželé mohou, ale nemusí být v procesu zastoupeni advokátem.

Rozvodové řízení se zahajuje na návrh některého z manželů. Návrh je v případě rozvodového řízení označen za žalobu. Na základě platné procesní úpravy v ČR lze tedy hovořit o řízení sporném.

K rozhodnutí o rozvodu manželství může soud dojít buď v rámci řízení obecného, nebo v rámci řízení zkráceného. Vždy však rozsudkem, který většinou obsahuje dva výroky: o rozvodu manželství a dle § 151 odst. 1. § 144 o. s. ř. o tom, komu budou přičteny k tíži náklady za rozvodové řízení. Samotnému rozvodovému řízení musí v České republice vždy předcházet rozhodování o výchově a výživě nezletilých dětí. Neboť jak uvádí §25: „*manželství nelze rozvést do té doby, dokud nenabude právní moci rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí...*“ Opatrovnické řízení jako zvláštní řízení probíhá dle §176 o. s. ř. Dopad negativních důsledků rozvodu na nezletilé děti se snaží právo co nejvíce minimalizovat. V ČR platí, že manželství nebude v zájmu ochrany nezletilých dětí rozvedeno, pokud by to bylo v rozporu se zájmy těchto dětí, což vyplývá z § 24 odst. 2 ZOR.

Úprava vztahů rodičů k nezletilým dětem je další rozsáhlé téma, jemuž se v rámci této práce nebudu z prostorových a časových důvodů zabývat.

⁵⁴ HOLUB, M., NOVÁ, H., SLADKÁ HYKLOVÁ, J.: *Zákon o rodině. Komentář a předpisy související*. 8. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 7. 2007. Praha: Linde Praha, a.s., 2007, str. 49 – 50.

4.2. Zánik manželství v Itálii

Úvodní ustanovení italského zákona nehovoří zániku manželství pouze rozvodem či rozloučením (*scioglimento del matrimonio*), ale rozlišuje navíc mezi rozvodem manželství uzavřeného dle civilního práva a zánikem civilních účinků manželství uzavřeného církevním obřadem (*con rito religioso*).

Jak bylo zmíněno v textu výše, snoubenci mají v Itálii na výběr tři formy, prostřednictvím kterých mohou vstoupit do svazku manželského. Rozlišují tak manželství civilní, konkordátní a manželství uzavřené před duchovním jiné než katolické církve. První a poslední zmíněné formy manželství jsou upravovány stejnými normami vycházejícími z italského občanského zákoníku. Státní právo, ale nezasahuje do rozvodů manželství uzavřených podle církevního práva. Tato pravomoc je přenechána orgánu církve. Státní právo má ovšem kompetenci umožnit zánik civilních účinků, které církevně uzavřeným sňatkům propůjčilo. Civilních účinků nabývá manželství zápisem do matriky (*trascrizione*). K tomu může dojít pouze splněním podmínek sňatečního obřadu a dodržěním podmínek, které podle civilního práva nevyklučují vznik manželství.

Základní podmínkou rozvodu manželství v Itálii je stejně jako v ČR rozvrat. To vyplývá ze článku 1 a 2 l. div.⁵⁵ Jak již bylo zmíněno výše rozvrat manželství je stav, který se musí projevit navenek v oblasti práv a povinností manželů. Povinnosti manželů v Itálii uvádí čl. 143 odst. 2 c. c. Jsou jimi vzájemná věrnost, morální i hmotná pomoc, spolupráce v zájmu rodiny a společné bydlení. Pokud dochází k porušení těchto povinností v dlouhodobém časovém období a do takové míry, že nelze očekávat obnovení běžného manželského života, potom lze usuzovat na rozvrat manželství.

V italském zákonu nenajdeme žádnou negativní podmínku rozvodu, jak je tomu v českém ZOR v § 24 odst. 2. Ani obdobu naší tvrdostní klauzule ve smyslu § 24b ZOR.

Rozvod manželství je v Itálii možný pouze na základě takového rozvratu, při němž není možno zachovat nebo obnovit duchovní a hmotné společenství mezi manželi,

⁵⁵ Informace pro tuto kapitolu čerpány ze zákona o řízení při rozloučení manželství (zákon o rozvodu), L. 1-12-1970 n. 898 – *Disciplina dei casi di scioglimento del matrimonio* ve znění L. 6-3-87 n. 74. Dostupné na [www.: http://www.altalex.com/index.php?idnot=41744](http://www.altalex.com/index.php?idnot=41744) [cit. 8.7.2012]

a pokud současně existují důvody, které jsou vyjmenovány ve čl. 3 I. div. Tento článek obsahuje celkem 11 důvodů kvalifikovaného rozvratu.

Důvody pro vyslovení rozvodu jsou:

1. Trvající manželská odluka (čl. 3 I. div. č. 2 písm. b)

Podle čl. 3 č. 2 písm. b I. div. „*může o rozvod manželství žádat jeden z manželů v případě, kdy byla vyslovena pravomocným rozsudkem soudní odluka manželů nebo byla uznána odluka konsensuální, nebo došlo k faktické odluce, která počala alespoň dva roky před 18. prosincem 1970.*

Ve všech uvedených případech pro podání žádosti o rozvod musí odluka trvat nepřetržitě alespoň po dobu tří let od jednání před předsedou tribunálu v řízení o osobní odluku...“

Osobní odluka manželů (*separazione personale dei coniugi*) je institut, jehož původním cílem bylo napravit obtížnou situaci, do níž se manželé dostali. Možnost osobní odluky byla do italského práva zařazena v době, kdy bylo manželství nerozlučitelné. Což bylo do roku 1970. Osobní odluka je založená na odloučení manželů, kterým je ale ponechána otevřená cesta k jejich usmíření. Rozluka má sloužit jako jakýsi předstupeň rozvodu, který slouží oddálení samotného rozvodu, je to snaha zabránit impulzivnímu jednání rozvádějících se manželů. Podstatné je, že osobní rozluka nezbavuje manžele závazků, což jednoduše znamená, že odloučený manžel nemůže uzavřít jiné manželství ani se zasnoubit s někým jiným. Znamená to ale ukončení společného soužití, což je jedna z povinností, která manželům vzniká uzavřením sňatku. Italský právní řád upravuje odluku v čl. 150 a násl. c.c. Rozlišují se zde dva její druhy:

- odluka soudní (*separazione giudiziale*)
- odluka konsensuální (*separazione consensuale*)

Odluka soudní je upravena čl. 151 – 157 c.c. Pokud se manželé nedohodnou na podmínkách odluky, je nutný zásah soudu. Ten vydá rozsudek (*sentenza*), ve kterém stanoví, jestli a komu z manželů bude připsáno výživné (to vždy náleží manželovi ekonomicky slabšímu). Soud musí dále vydat nařízení týkající se svěřeni nezletilých dětí do péče rodičům.

Poté, co se rozhodnutí soudu o odluce stane pravomocné, musí uplynout nejméně tři roky. Teprve po této době mohou odloučení manželé požádat o rozvod.

Soudní odluka je stejně jako rozvod vystavěna od roku 1975 na principu rozvratu. Před tímto rokem byla založena na principu sankčním.

Čl. 158 c. c. upravuje druhý typ manželské odluky, tzv. odluky konsensuální. Tato odluka je založená na předpokladu, že se obě strany na podmínkách odluky dohodnou. Dohoda musí být v souladu se zájmy nezletilých dětí, nad čímž dohlíží soud, který musí podmínky dohody manželů schválit.

Řízení o odluce je věnován čl. 706 a násl. c. p. c.

Vedle institutu osobní odluky manželů existuje také tzv. faktická odluka (separazione di fatto). Tento typ odluky, byl v Itálii právněrelevantní okolností, která odůvodňovala žádost o rozvod před zavedením rozvodu do italského právního řádu. Zatímco oba předchozí typy manželské odluky jsou upraveny v italském občanském zákoníku, faktická odluka byla vymezena až judikaturou: „*Za faktickou odluku se považuje nikoli pouze konsensuální odluka, která nebyla schválena, nebo soudní odluka, která nebyla vyslovena konečným rozsudkem, ale také případ, v němž zřejmé a objektivní přerušeni (frattura) hmotného a duchovního společenství manželů lze spojovat s vůlí alespoň jednoho z nich, sdělenou druhému nebo vyšlou jednoznačně z jeho chování najevo.*“ (Cass.21-10-77, n. 4519). Na základě faktické odluky mohlo být rozvedeno manželství pouze do roku 1970. V současnosti nelze na základě faktické odluky manželství rozvést a to bez ohledu na dobu jejího trvání.

2. Důvody trestněprávní (čl. 3 l. div. č. 1 písm. a-d a č. 2 písm. a, c, d)

Trestněprávní důvody, na základě kterých soud manželství rozvede, se týkají situací, kdy byl po uzavření sňatku jeden z manželů odsouzen pravomocným rozsudkem, byť i za skutek spáchaný před uzavřením manželství, a to:

a/ k trestu odnětí svobody v délce přesahující 15 let nebo na doživotí, a to i více rozsudky, za jeden nebo více úmyslných trestných činů, s výjimkou trestných činů politických,

b/ k jakémukoli trestu na osobní svobodě pro trestný čin incestu dle čl. 5 64 cod. pen. a pro jeden z trestných činů vyjmenovaných v čl. 519, 521, 523 a 524 cod. pen., nebo pro svádění, donucení, kořistění nebo podporu prostituce.

c/ k jakémukoli trestu za úmyslnou vraždu potomka nebo pokus vraždy na manželovi nebo dítěti

d/ k jakémukoli trestu na osobní svobodě, dvěma nebo více odsouzeními, za trestní činy dle čl. 582, je-li dána přitěžující okolnost dle čl. 583 odst. 2 a dle čl. 570, 572 a 643 cod. pen., ke škodě manžela nebo dítěte.

3. Zánik manželství nebo uzavření nového manželství v zahraničí (čl. 3 l. div. č. 2 písm. e)

Manželství může být na návrh jednoho z manželů rozvedeno, jestliže, drůhy z manželů, který je cizí státní příslušnosti, dosáhl v zahraničí prohlášení manželství za neplatné či rozvedené, popřípadě uzavřel v zahraničí nové manželství.

4. Manželství nebylo konzumováno (čl. 3 l. div. č. 2 písm. f)
5. Po pravomocném rozsudku o změně pohlaví (čl. 3. l. div. č. 2 písm. g)

4.3.1. Proces rozvodu v Itálii

Stejně jako pro Českou republiku, platí i pro Itálii to, že manželství může za života manželů ukončit pouze rozhodnutí soudu. Zatímco ZOR se otázkami procesněprávními nezabývá (až na výjimku v § 25), italský zákonodárce začlenil procesní rovinu rozvodu do italského zákona o rozvodu.

Spory o rozvod manželství jsou v Itálii projednávány v prvním stupni tribunálem (Tribunale). Pokud se manželé společně dohodnou, předloží tribunálu společný návrh (domanda congiunta), který obsahuje podmínky svěřeni dětí do péče a úpravu ekonomických vztahů mezi manželi. Tribunál oba manžele vyslechne, a ověří, zda byly splněny zákonem stanovené podmínky rozvodu (např. v případě osobní odluky, uplynutí tří leté lhůty) a zhodnotí, zda dohoda manželů, je v souladu se zájmy nezletilých dětí. V případě, že ano, je manželství rozsudkem rozvedeno. V opačném případě, tedy že manžele nenajdou společnou dohodu, je proces složitější a trvá déle. Na konci procesu tribunál opět rozhodne rozsudkem, ve kterém jasně stanoví, kterému z manželů bude případně vypláceno výživné a rozhodne o budoucí výchově nezletilých dětí.

Příslušným soudem, který je ustanoven k projednávání rozvodu, je podle § 4 l. div. příslušný soud v místě, kde měli manželé poslední společný pobyt. Není-li takového soudu, je jím soud dle pobytu či bydliště (domicilu) žalovaného. Jestliže

žalovaný pobývá v zahraničí nebo není jeho bydliště známo, místně příslušným se stává soud žalobce.

Obě strany se proti rozhodnutí tribunálu mohou odvolat k odvolacímu soudu (Corte d'appello). Odvolat se proti rozhodnutí odvolacího soudu jde ke Kasačnímu soudu (Corte di Cassazione). Řádným opravným prostředkem je v Itálii i ve věcech rozvodových dovolání. Jedná se tedy o třístupňový revizní opravní systém.

Rozhodování o rozvodu náleží v Itálii tříčlennému senátu. Ten se skládá v prvním stupni výhradně ze soudců z povolání (giudici togati).

V rozvodovém řízení může manžel (žalovaný) vystupovat samostatně pouze v řízeních před smírčím soudem. To je však omezeno částkou, kterou nesmí hodnota sporu přesáhnout. V jiném případě je povinen být zastoupen obhájcem. Obhájce musí mít vždy od počátku řízení žalobce.

Samotné započetí řízení o rozvod není v Itálii zahájeno na základě žaloby (atto di citazione) ale návrhem (ricorso). Přesto se jedná o řízení sporné, avšak se specifickou úpravou. Řízení o rozvod prochází v Itálii třemi fázemi:

- 1) smírčí řízení před předsedou tribunálu (tentativo di conciliazione),
- 2) fáze vyšetřovací,
- 3) fáze rozhodovací.

První fáze řízení probíhá před předsedou tribunálu. Cílem této fáze řízení o rozvodu manželství je dosažení smíru mezi manželi. V případě, že je tato fáze jednání neúspěšná, stanoví předseda tribunálu předběžná opatření, která jsou nutná k dalšímu vedení procesu. Tato opatření jsou vydávána v souladu se zájmy obou manželů a především jejich dětí. Dále také jmenuje vyšetřujícího soudce (giudice d'istruzione), který má hlavní roli ve druhé fázi, v tzv. fázi vyšetřovací, kdy dochází k prokazování důkazů. Konečnou fází je potom fáze rozhodovací, ve které je na základě předložených důkazů učiněno tribunálem rozhodnutí.

Vedle této třífázové procedury, může dojít také k rozvedení manželství ve zkráceném řízení (procedimento abbreviato). Při tomto zkráceném procesu celé řízení probíhá v tzv. poradní síni (camera di consiglio), kdy se rozvádějící manželé účastní pouze jediného jednání před senátem, při kterém stejně jako v první fázi sporného řízení

dojde k pokusu o smír.⁵⁶ Aby bylo manželství rozvedeno ve zkráceném řízení, musí návrh o rozvod manželství plně specifikovat podmínky spojené s následnou péčí o jejich potomky a úpravu majetkových vztahů po rozvodu manželství. Pokud se tribunál domnívá, že podmínky spojené s následnou péčí o děti jsou v rozporu s jejich zájmy, nařídí jmenování vyšetřovacího soudce a řízení o rozvodu tak dále pokračuje podle výše uvedené druhé a třetí fáze rozvodového procesu.

Ať už se dospěje k rozhodnutí v rámci řízení sporného či zkráceného, soud vždy rozhoduje o rozvodu manželství rozsudkem. Ten má konstitutivní účinek.

⁵⁶ MANDRIOLI, C. *Corso di diritto processuale civile III*. Giappichelli Editore : Torino, 1996. str. 260.

5. Komparativní analýza české a italské právní úpravy vzniku a zániku manželství

Po náhledu do právních úprav manželství v obou předmětných státech je zřejmé, že se tyto úpravy liší. Je tomu tak především kvůli odlišnosti historických, politických i sociálních podmínek, z nichž oba systémy vycházejí.

5.1. Komparace základních pramenů

Hlavní pramen práva, který v České republice upravuje celou oblast rodinného práva, tedy i vznik a zánik manželství, je v současnosti ZOR. V České republice se rodinné právo vyčlenilo z práva občanského v 50. letech 20. století a do současnosti je tak oddělená úprava manželského práva majetkového, které upravuje Občanský zákoník, od úpravy vzniku a zániku manželství. Situace se v České republice změnila zavedením nového občanského zákoníku v roce 2014, který počítá se zařazením rodinněprávních vztahů zpět do občanského zákoníku. Jinak je tomu v Itálii, kde je základním pramenem rodinného práva právě Občanský zákoník, který upravuje obě disciplíny, tedy jak vznik a zánik manželství, tak majetkové vztahy vznikající mezi manželi uzavřením sňatku. Shodně pro obě úpravy platí, že byly mnohokrát modifikovány.

5.2. Komparace vzniku manželství

Manželství jako právní vztah může v obou předmětných státech vzniknout pouze zákonem stanoveným způsobem. Zmíněné zákoníky uvádějí podrobně překážky, které vzniku manželství zabrání. Zatímco současná česká právní úprava vyjmenovává taxativně pouze pět důvodů, kvůli kterým lze manželství před soudem prohlásit za neplatné, v italském občanském zákoníku je těchto překážek uvedeno více a jsou rozebrány podrobněji. Zajímavou překážkou sňatku, kterou náš právní řád nezná, je dočasný zákaz sňatku po skončení předešlého manželství. Tímto dočasným zákazem je zamezeno ženě uzavřít nové manželství dříve než za 300 dnů po zrušení právních důsledků předešlého manželství. Podrobněji jsou také v italské úpravě vymezeny příbuzenské vztahy mezi snoubenci, které mezi nimi vylučují uzavření sňatku. Český ZOR uvádí jako překážku uzavření manželství na základě příbuzenství pouze mezi předky, potomky a sourozenci, což platí i v případě trvajících osvojení. Italský c.c.

navíc zakazuje uzavření manželství v případě švagrovství a mezi příbuznými v pobočné linii do třetího stupně.

Současná právní úprava umožňuje snoubencům volbu mezi dvěma rovnocennými formami uzavírání manželství. Záleží pouze na svobodné vůli snoubenců, zda zvolí občanský sňatek nebo sňatek církevní. Ze současného italského občanského zákoníku vyplývá pro snoubence možnost volby mezi třemi rovnocennými formami uzavírání manželství, tedy sňatkem občanským, konkordátním (církevním) a sňatkem uzavřeným před duchovním jiné než katolické církve. Navíc je zde tedy v italském právu přidána jedna forma sňatku, která je upravena stejnými zákony, jimiž se řídí sňatek občanský. Lze tedy říci, že na právní úpravu forem manželství nahlíží oba státy rozdílně, nicméně u nás je třetí možnost uzavření sňatku řazena pod možnost uzavření církevního sňatku. Manželům je v České republice totiž dovoleno uzavřít manželství před církví, jejíž náboženství vyznávají, pokud není toto náboženství zakázané, tudíž i před duchovním jiné než katolické církve.

V případě uzavření občanského sňatku činí snoubenci prohlášení o uzavření manželství před matrikářem. Tak je tomu v ČR i v Itálii. V Itálii musí ale občanskému sňatku předcházet oznámení, které musí být veřejně vyvěšeno na příslušné matrice. Je tím umožněno osobám, které by si byly vědomy právních překážek bránících vzniku manželství, aby podaly námitku. Obdobná povinnost není u snoubenců v ČR zavedena.

ZOR upravuje sňatek občanský i církevní. Pouze samotný průběh obřadu se řídí vnitřními předpisy dané církve. V Itálii státní právo, nezasahuje do rozvodů manželství uzavřených podle církevního práva. Tato pravomoc je přenechána orgánu církve. Státní právo má ovšem kompetenci umožnit zánik civilních účinků, které církevně uzavřeným sňatkům propůjčilo.

5.3. Komparace zániku manželství

Manželství podle ZOR zaniká smrtí, prohlášením manžela za mrtvého nebo rozvodem. Za života manželů může podle českého práva manželství zaniknout rozvodem nebo i tím, že jeden z nich bude prohlášen za mrtvého. Pokud se osoba poté, kdy byl její bývalý manžel pravomocným rozsudkem prohlášen za mrtvého, znovu ožení, původní manželství se neobnoví ani zrušením prohlášení za mrtvého. Na rozdíl od českého práva italský zákonodárce jinou možnost zániku manželství za života manželů než rozvod nepřipouští.

Obě porovnávané právní úpravy využívají model rozvodu manželství na základě existence rozvratu. Rozvrat manželství není ani v jednom z porovnávaných právních řádů definován. Existence rozvratu je tedy nezbytnou podmínkou, aby mohl být rozvod vysloven. Samotné prokázání existence rozvratu manželství však vede k rozvodu manželství pouze v České republice. V italském právu je vedle existence rozvratu bezpodmínečně vyžadována i existence jednoho z taxativních důvodů, které stanovuje čl. 3 l. div. Zákonné ustanovení čl. 3 l. div, je samo o sobě velmi komplikované, neboť obsahuje celkem 11 důvodů kvalifikovaného rozvodu. Mezi těmito důvody pro vyslovení rozvodu je stanovena pod č. 2 písm. b trvající manželská odluka, tzv. osobní odluka manželů. Tento důvod také stojí za naprostou většinou návrhů na rozvod v Itálii. Italské právo rozlišuje mezi odlukou soudní a odlukou konsensuální. Aby mohl být nakonec rozvod vysloven, je nutné uplynutí tříleté lhůty. Další odlukou je poté odluka faktická. Na základě tohoto typu odluky ale nelze podle stávajícího italského práva dostáhnout rozvodu manželství, bez ohledu na to, jak dlouho odluka trvala.

Institut manželské odluky je institucionálně našemu právnímu řádu neznámý. Fakticky ale časové lhůty, po kterých lze manželství rozvést, existují i v českém právu, konkrétně v § 24a ZOR. Ten stanoví lhůtu nejméně jednoho roku trvání manželství a nejméně šestiměsíčního odloučení manželů. V Itálii je důvodem pro vyslovení rozvodu např. také pravomocný rozsudek o změně pohlaví. V ČR je otázka transsexualismu a jeho následků zatím otázkou, kterou se právo nezabývá. Nově připravovaný kodex soukromého práva by se již měl právním aspektům změny pohlaví věnovat.

Na rozdíl od české úpravy rozvodu italský zákon neobsahuje žádnou negativní podmínku rozvodu, kterou obsahuje § 24 odst. 2 ZOR. Rovněž bychom v italské úpravě marně hledali obdobu naší tvrdostní klauzule obsaženou v § 24b ZOR. Tato chybějící ustanovení jsou při celkové koncepci italského zákona pochopitelné. Cílem je učinit v Itálii rozvod obtížným automaticky pro všechny.

K zániku manželství může za života manželů v České republice i Itálii dojít téměř výhradně rozhodnutím soudu. ZOR neobsahuje procesní úpravu otázek rozvodu, řízení o žalobě na rozvod manželství tak probíhá podle norem civilního řízení. Odchyly stanoví přímo občanský zákoník. Italský zákon o rozvodu se naproti tomu zabývá i úpravou procesu rozvodu.

Samotný proces řízení o rozvod manželství je v obou státech zahájen na základě iniciativy manželů. Samotné započetí řízení o rozvod není v Itálii zahájeno na základě

žaloby, jako je tomu v ČR, ale návrhem. Přesto se jedná o řízení sporné, avšak se specifickou úpravou, neboť na rozdíl od běžného sporného řízení je zahájeno smířčí fází konanou před předsedou soudu. Rozhodování o rozvodu náleží v Itálii tříčlennému senátu, v ČR potom o rozvodu rozhoduje samosoudce.

Odvolat se proti rozhodnutí okresního soudu můžou manželé v ČR k soudu krajskému. V řízení o rozvod se ale nepřipouští obnova řízení, dovolání nebo prominutí zmeškání lhůty k odvolání, v situaci, že již byl vysloven soudem rozvod manželství. V Itálii se obě strany proti rozhodnutí tribunálu mohou odvolat k odvolacímu soudu. Odvolat se proti rozhodnutí odvolacího soudu jde ke Kasačnímu soudu. Řádným opravným prostředkem je v Itálii i ve věcech rozvodových dovolání. Jedná se tedy o třístupňový revizní opravní systém.

V oblasti českého práva, je manželství rozvedeno rozsudkem, který nabude právní moci. Od toho okamžiku je výrok o rozvodu závazný pro každého. V Itálii je situace o něco složitější, manželství je totiž rozvedeno nebo dojde k zániku jeho civilních účinků, dnem záznamu rozsudku (annotazione) do civilní matriky.

6. Rozbor příslušné právní terminologie

V této části práce se nejprve stručně zaměřím na charakteristiku právního jazyka a na náležitosti, které musí spoňovat, ve druhé části potom na rozbor jednotlivých italských výrazů a slovních spojení.

6.1. Charakteristika právního jazyka

Na úvod je nutné rozlišit „právní jazyk“ od „jazyka právníckého.“ Základním rozdílem je, že právní jazyk je spjat s právem samotným, kdežto jazyk právnícký je jazyk, který používají ve své praxi právníci. Já se v této práci zaměřím na jazyk právní. Ten je definován jako: „*znakový systém, kde za jednotlivé znaky pokládáme jednotlivá slova (právní termíny), slovní spojení (ustálené obraty - jazykové šablony) nebo celé věty.*“⁵⁷ Právní jazyk je odborný jazyk, který je součástí obecného spisovného jazyka. Od běžného jazyka se ale liší.

Hlavními požadavky na právní jazyk jsou: jednoznačnost, konstantnost a srozumitelnost. Jednoznačností je myšleno to, že každý výraz má pouze jeden význam. Pro právní názvosloví je tudíž nepřijatelné používání různých výrazů, k vyjádření téhož pojmu. V případě, že existuje více výrazů k označení téže skutečnosti, je pro text právního předpisu nutné vybrat pouze jeden a ostatní vyloučit. Právní jazyk totiž vyžaduje používání pojmů se zcela zřejmým a jasným významem.

Právní jazyk má ustálenou mluvnickou stavbu a slovní zásobu. Obecné srozumitelnosti právního textu lze dosáhnout nejen gramatickými prostředky, ale také prostředky lexikálními (nepoužívání archaismů, nezavádění neologismů atd.), syntaktickými a stylistickými (jednoduchou skladbou vět, nestrojené vyjadřování apod.). U právního jazyka je důležitá nejen stránka významová (sémantická) ale i stránka komunikační (pragmatická).⁵⁸

Právní termíny „*jsou pojmenování právní skutečnosti a jejich význam je možné přesně definovat*“⁵⁹ Pojmenování mohou být jednoslovná (např. zákon) i víceslovná (např. ústavní zákon).

⁵⁷ TOMÁŠEK, M. *Překlad v právní praxi*. Praha: Linde, 2003. str. 25.

⁵⁸ ŠÍN, Z. *Tvorba práva. Pravidla, metodika, technika*. Praha: C. H. Beck, 2009. str. 181.

⁵⁹ TOMÁŠEK, M. *Překlad v právní praxi*. Praha: Linde, 2003. str. 49.

Pro italský právní jazyk je příznačné používání archaických a knižních výrazů, od kterých se v běžném jazyce upouští. Nalézneme zde specifická spojení a stylisticky příznakové výrazy. Charakteristickým výrazovým prostředkem je nominalizace, kdy dochází k nahrazení slovesa substantivem. Často se také vyskytují víceslovné předložkové výrazy (např. *a causa di, a carico di, a seguito di...*). Dalším výrazovým prostředkem jsou nefinitní slovesné tvary. Častěji než v běžném jazyce se používá pasivum a mění se i pozice přívlastku. Používají se rovněž opisné tvary a přítomné participium. Italský právní jazyk má složitou větnou strukturu.

6.2. Rozbor konkrétních termínů a spojení

V průběhu psaní mé bakalářské práce jsem narazila na řadu termínů a slovních spojení. U některých, které jsem považovala za důležité a typické pro tuto oblast práva jsem rozebrala jejich překlad. Používala jsem při tom především výkladové a překladové slovníky, ve kterých jsem hledala vhodné ekvivalenty pro překlad právních termínů a slovních spojení z italského do českého jazyka.

Matrimonio - manželství

Italsko-český právní slovník překládá „*matrimonio*“ jako sňatek, manželství. Podle výkladového slovníku Sabatini a Colleti je *matrimonio*: „*Unione tra un uomo e donna ufficialmente sancita davanti a un ufficiale dello stato civile o a un ministero del culto; vincolo matrimoniale.*“ neboli svazek mezi mužem a ženou oficiálně schválený před matrikářem nebo před duchovním, manželský svazek. Zingarelli vymezuje *matrimonio* ještě širěji, jako: „*Accordo tra un uomo e una donna stipulato alla presenza di un ufficiale dello stato civile o di un ministro di culto, con cui i soggetti contraeti si impegnano a instaurare e mantenere fra essi una comunanza di vita e d'interessi*“ v překladu tedy dohoda mezi mužem a ženou uzavřena v přítomnosti matrikáře nebo duchovního, jíž se tyto jedinci zavazují vytvořit a udržovat mezi nimi pospolitý život a společné zájmy.

Zmíněné slovníky dále obsahují i definici jednotlivých forem manželství.

„*Matrimonio civile*“ označuje italsko-českém právní slovníku občanský sňatek. Zingarelliho výkladový slovník, obsahuje definici: „*matrimonio civile, celebrato davanti a un ufficiale dello stato civile.*“ Tedy občanský sňatek uzavřený před matrikářem.

„*Matrimonio religioso*“ potom jako: „*matrimonio celebrato come sacramento davanti a un ministro di culto.*“ V překladu: manželství uzavřené jako přísaha před duchovním. V italsko - českém slovníku, který jsem k překladu použila, jsem tento výraz nedohledala.

Poslední formu sňatku uznávanou v Itálii jako třetí možnou formu uzavření manželství „*matrimonio canonico*“ je ve výkladovém slovníku definována slovy: „*matrimonio celebrato davanti un ministro del culto cattolico e disciplinato dalle leggi della Chiesa cattolica*“ Neboli manželství uzavřené před duchovním katolické církve, které se řídí zákony katolické církve. Podle italsko – českého slovníku se jedná o církevní sňatek podle kanonického práva.

Separazione - odluka

Dalším výrazem je termín „*separazione.*“ Italsko – český slovník znamená termín *separazione* jednak rozdělení, oddělení Pro oblast rodinného práva má význam především druhý význam, tohoto termínu tedy odluka. V sousloví „*separazione personale dei coniugi*“ je potom myšlena odluka manželů. Ta může být „*consensuale,*“ tedy odluka dohodou nebo „*giudiziale,*“ neboli odluka soudním rozhodnutím. Zingarelliho komentuje „*separazione personale dei coniugi*“ jako „*cessazione della convivenza,*“ v překladu ukončení soužití. Dále rozlišuje tzv. „*separazione di fatto*“ u níž uvádí „*per concorde volontà dei coniugi non omologata dall' autorità giudiziaria.*“ Což lze přeložit do češtiny jako odluka z jednomyslné vůle manželů, která není schválena soudem, tj. nemá právní důsledky. „*Separazione giudiziaria - chiesta da uno o entrambi i coniugi all' autorità giudiziaria, quando si verificano fatti tali da rendere intollerabile la prosecuzione della convivenza.*“ Je tím tedy myšlena odluka na žádost jednoho nebo obou manželů k soudu, v případě že nastanou takové okolnosti, které činí další společné soužití neúnosným. Posledním typem je potom „*separazione consensuale*“, které je definováno jako odluka schválena soudem na základě dohody mezi manželi ukončit společné soužití. V originálu: „*omologata dal giudice sulla base dell' accordo fra i coniugi di cessare la convivenza.*“

Camera di consiglio – poradní síň

Výrazem poradní síň je toto sousloví přeloženo italsko – českým slovníkem. Podle Zingarelliho je „*camera di consiglio*“ camera in cui giudice o il collegio

giudicante si ritira per deliberare. Tedy opisem uvádí to samé, co je v češtině skryto pod výrazem poradní síň. Luogo e momento decisionale della magistratura giudicante.

Scioglimento – rozloučení manželství

Podle italsko – českého slovníků má výraz „*scioglimento*“ čtyři významy. Může tak znamenat rozpuštění – např. poslanecké sněmovny, rozvázání - např. smlouvy, rozloučení manželství nebo zproštění, zbavení něčeho. Výkladový slovník uvádí tyto významy: „*disfacimento*“ – rozvázání, např. uzlu (*di un nodo*), „*liberazione da un vincolo, annullamento di un legame del matrimonio*“ – osvobození od svazku, zrušení manželství, „*liquefazione, fusione di una sostanza allo stato solido*“ – zkapalnění, fúze látky pevného skupenství

Filiazione - vztah rodičů k dětem

Vztah rodičů k dětem je výraz, který přiřazuje italsko – český slovník, slovu „*filiazione*.“ Rozlišuje přitom mezi tzv. „*filiazione legittima*“, což je vztah dětí k rodičům dle práva a „*filiazione naturale*“ – neboli vztah dětí k rodičům na biologickém základě mimo právní vztah. Výkladový slovník Sabatini a Colleti pojem „*filiazione*“ vykládá následovně: „*rappporto che esiste tra figli e genitori*“ (vztah, který existuje mezi rodiči a dětmi) „*filiazione legittima, concernente i figli nati da genitori coniugati e durante il matrimonio,*“ (týká se vztahů mezi rodiči a dětmi narozenými sezdaným rodičům a narozenými během manželství), „*filiazione naturale, dei figli nati fuori dal matrimonio.*“ (vztah rodičů a dětí narozenými mimo manželský svazek “ Druhým významem je poté podle výkladového slovníku „*derivazione, provenienza di un'idea, di una lingua, di un'istituzione,*“ neboli derivace, původ myšlenky, jazyku, instituce.

Závěr

V úvodní kapitole této práce jsem si stanovila za hlavní cíl prozkoumat úpravu vzniku a zániku manželství v České republice a Itálii a následně tyto dvě úpravy komparovat. Téma vznik a zánik manželství je velmi obsáhlým tématem. Proto jsem se ve své práci nevěnovala z časových a prostorových důvodů majetkovými vztahy vznikajícími mezi manželi a úpravou vztahů mezi rodiči a dětmi, ke které dochází po rozvodu manželství. Abych mohla zpracovat ucelený celkový přehled vzniku a zániku manželství v ČR a Itálii, musela jsem se soustředit pouze na významné právní skutečnosti.

Nejprve jsem se v první kapitole zabývala obecně rodinným právem. Pokusila jsem se přiblížit základní prameny tohoto právního odvětví a také historický vývoj. Na základě získaných informací lze konstatovat, že v historii českého a italského práva procházela instituce manželství množstvím změn, které byly ovlivněny konkrétními společensko - ekonomickými podmínkami v předmětných státech. V oblasti pramenů práva je patrný podstatný rozdíl mezi oběma státy. Zatímco v České republice je hlavním pramenem zákon o rodině, v Itálii to je občanský zákoník. Tato situace se ale v ČR zanedlouho změní. A to zavedením nového občanského zákoníku v roce 2014, kdy se počítá se zařazením rodinněprávních vztahů zpátky do občanského zákoníku. Vráť se tak situace, která v naší republice platila do 50. let 20. století.

Další rozsáhlou kapitolu jsem věnovala popisu vzniku manželství v jednotlivých zemích. Zaměřila jsem se především na podmínky vzniku manželství, překážky, jejichž existence vylučuje vznik manželství a jednotlivým formám, kterými lze manželství v porovnávaných zemích uzavřít.

Nejvýznamnějším rozdílem, ke kterému jsem v rámci popisu obou systémů v oblasti vzniku manželství dospěla, je rozdílné dělení jednotlivých forem, kterými lze sňatek uzavřít. Zatímco v ČR je možno uzavřít sňatek pouze občanský či církevní, italská úprava navíc uvádí uzavření sňatku katolického, tedy před duchovním jiné než katolické církve. Nutno podotknout, že v tomto případě se jedná spíše o rozdílný náhled na právní úpravu možných forem uzavření sňatku, neboť v ČR je pod pojmem církevní sňatek zahrnut i sňatek před duchovním jiné než katolické církve. Významné rozdíly jsem našla také v překážkách, které zabraňují vzniku manželství, kdy lze konstatovat, že italský systém je zde propracovanější a překážek, které zabraňují vzniku manželství, vymezuje italský občanský zákoník více.

Ve čtvrté kapitole jsem porovnávala zánik manželství obou zemí a především instituci rozvodu. V této kapitole jsem se také pokusila nalézt odpověď na hypotézu, kterou jsem si v úvodu práce stanovila, tedy že manželství je v Itálii složitější rozvést než je tomu v naší zemi. Tato hypotéza se mi podle mého názoru potvrdila. Hlavní důkazy spatřuji především v tom, že přestože obě porovnávané právní úpravy využívají model rozvodu manželství na základě existence rozvratu. V České republice stačí soudu samotné prokázání existence rozvratu manželství. V italském právu je vedle existence rozvratu bezpodmínečně vyžadována i existence jednoho z jedenácti taxativních důvodů, které stanovuje čl. 3 l. div. Jedním z hlavních důvodů, které tento článek vyjmenovává, je trvajících manželská odluka, tedy institut našemu právnímu řádu neznámý. Když se tak chce dvojice v Itálii nechat rozvést, musí být nejdříve právně rozloučena po tři roky. Toto byl ze strany státu ústupek církvi, při zavádění institutu rozvodu do právního řádu země. Církvi byl tak touto odlukou poskytnut prostor pro možné usmíření manželů před totálním rozpadem svazku.

Na základě zjištěných poznatků tedy konstatuji, že česká úprava rozvodu je jednodušší a liberálnější ve srovnání s Itálií, kde je rozvod poměrně složitý a komplikovaný. Důvod spatřuji především ve stále silném vlivu katolické církve, který výrazně ovlivňuje celkové společenské klima a který výrazně ovlivnil samotné zavedení institutu rozvodu do právního řádu země.

V komparativní části jsem se zaměřila především na hledání rozdílů v obou právních úpravách, ale zmínila jsem i některé podobnosti. V poslední kapitole se zabývám příslušnou právní terminologií a jejím rozbořením.

Na základě své práce jsem dospěla k závěru, že přestože se právní úpravy sledovaných států liší, jejich základní zásady jsou podobné. Vždy je hlavním cílem ochrana rodiny, dětí, zajištění co nejklidnějšího průběhu rozvodu a snaha o zajištění slušných rodinných vztahů po zániku manželství.

Vzhledem ke globalizaci společnosti, vzniku Evropské unie a otevření hranic v Evropě lze počítat s tím, že se budou právní úpravy těchto států postupem času podobat stále více.

Résumé

Nell' introduzione del mio lavoro ho stabilito come obiettivo principale la descrizione della nascita e dello scioglimento di matrimonio nella Repubblica Ceca e di quello italiano. Poi volevo confrontare questi due sistemi. Questo oggetto, quindi la nascita e lo scioglimento di matrimonio, è un oggetto molto ampio, per questo non mi occupavo di rapporti patrimoniali tra i coniugi e di rapporti che si formano tra parenti e figli dopo il divorzio.

In capitolo primo ho cercato di descrivere il matrimonio generalmente. Prima di tutto ho chiarito la storia del diritto di famiglia a le fonti fondamentali del diritto di famiglia. La differenza più importante è la differenza tra le fonti fondamentali. Nella Repubblica Ceca è il fonte fondamentale del diritto di famiglia la legge della famiglia, in Italia invece il codice civile. Questa situazione sarebbe stata cambiata nel 2014 con introduzione di nuovo codice civile nella Repubblica Ceca.

La più grande parte del mio lavoro è poi la descrizione di nascita di matrimonio, di scioglimento di matrimonio, di motivi per quali i fidanzati non possono celebrare il matrimonio, di procedimento di scioglimento di matrimonio e anche descrizione dei diversi tipi di matrimonio in Repubblica Ceca e in Italia etc.

La differenza più importante, che ho trovato quando scrivevo questo lavoro, sono le diverse divisioni delle forme di nascita di matrimonio. Mentre nella Repubblica Ceca è possibile contrarre il matrimonio civile o il matrimonio religioso, in Italia è anche possibile contrarre il matrimonio acattolico, quindi il matrimonio, che è celebrato da ministri di culto non cattolico. Nella Repubblica Ceca è anche possibile contrarre il matrimonio da ministri di culto non cattolico, ma questo è solo un tipo del matrimonio religioso, che il legge non regola separatamente.

Le differenze importanti ho trovato anche nelle condizioni necessarie per contrarre matrimonio. Possiamo dire che il sistema italiano è più precise nei definizioni di queste condizioni.

In capitolo quarto confrontavo il scioglimento di matrimonio nei questi due paesi e specialmente descrivevo l'istituzione del divorzio. In questo capitolo ho cercato la risposta alla mia ipotesi. E cioè che il divorzio è più complicato in Italia di nel nostro paese. Penso che questa ipotesi abbia confermato.

Perché nella Repubblica Ceca è sufficiente a raggiungere del divorzio dimostrare l'esistenza di disordine del matrimonio difficilmente sanabile. In Italia è invece

necessario dimostrare anche l'esistenza almeno di uno dei undici motivi dell'articolo 3 l. div. Uno dei motivi importanti è la separazione personale dei coniugi. Quando i fidanzati in Italia vogliono raggiungere il divorzio, devono essere prima legalmente separati per almeno di 3 anni.

Sulla base dei risultati possiamo dire che la regolazione del divorzio è più semplice e liberale nella Repubblica Ceca che in Italia . Il motivo vedo in un forte l'influenza della Chiesa cattolica che influisce il clima sociale in Italia e anche ha avuto grande influenza sull'introduzione del divorzio alle legge italiano.

Se dovessi valutare in breve il mio lavoro, il risultato sarebbe che sebbene la legislazione del matrimonio è diverso nei questi due paesi, i loro principi sono simili. L'obiettivo principale è sempre la protezione della famiglia e dei bambini.

Seznam použitých zdrojů

Právní předpisy:

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů;

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů;

zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavních zákonů.;

zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů;

zákon n. 898/1970, Disciplina dei casi di scioglimento del matrimonio, ve znění L. 6-3-87 n. 74

zákon n. 1/2003 Costituzione della La Costituzione della Repubblica Italiana

zákon n. 262/1942 Codice Civile

zákon n. 1443 Codice di Procedura Civile,

zákon n. 1398 Codice Penale

Tištěné zdroje:

BÍLÝ, J.L. *Právní dějiny na území České republiky*. Praha : Linde Praha, a.s. , 2003, 474 s. ISBN 80-7201-429-3

D'AGOSTINO, F. *Diritto di famiglia*. Milano : Jaca Book spa, 1985, 164 s. ISBN 88-16-95009-9

DE FILIPPIS, B. *Il diritto di famiglia - leggi, prassi, e giurisprudenza*. Editore: Cedam , 2011, 1525 s. ISBN 978-88-13-30893-3

HOLUB, M., NOVÁ, H., SLADKÁ HYKLOVÁ, J.: *Zákon o rodině. Komentář a předpisy související*. 8. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 7. 2007. Praha: Linde Praha, a.s., 2007. ISBN 978 -80-7201-668-6

HRUŠÁKOVÁ, M. *Rodinné právo v aplikační praxi, Rozvod - Děti – Výživné*. Praha : C. H. Beck, 2009, 39 s. ISBN 80-7179-293-4

HRUŠÁKOVÁ, M. *Sňatek a paragrafy*. Praha : Computer Press, 2000, 76 s. ISBN 80-7226-396-X

HRUŠÁKOVÁ, M. *Základy teorie rodinného práva*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1986, 130 s.

HRUŠÁKOVÁ, M. a kol.: *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-061-4

- HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. 3. vyd. Brno: Doplněk, 1998, 398 s. ISBN 80-7239-192-5
- JANKŮ, M. a kol. *Základy práva pro posluchače neprávnických fakult*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006, 642 s. ISBN 80-7179-499-6
- JEHLIČKA, O., ŠVESTKA, J., ŠKÁROVÁ M. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář*. 9. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, 1416 s. ISBN 80-7179-378-7
- KLABOUC, J. *Manželství a rodina v minulosti*. Orbis : Praha, 1962. 281 s. ISBN
- MURPHY, R.F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha : Slon, 1999. ISBN 80-86429-25-3
- PLECITÝ, V., SALAČ, J. *Základy rodinného práva*. Praha : Eurounion, s.r.o., 2001. ISBN 80-7317-002-7 , s. 98.
- PLECITÝ, V., SKŘEJPEK, M., SALAČ, J., SÍMA, A. *Základy rodinného práva*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009, 140 s. ISBN 978-80-7380-139-7
- RADVÁNOVÁ, S., ZULÍKOVÁ, M.: *Kurs občanského práva. Instituty rodinného práva*. Praha: C. H. Beck, 1999. ISBN – 80 -87654-48-9
- RADVÁNOVÁ, S. KNAPPOVÁ, M. ŠVESTKA, J. a kol.. *Občanské právo hmotné 3*. 4. vyd. Praha : Aspi, 2007, 134 s. ISBN 80-86395-44-8
- SCHELLE, K. a kol. *Právní dějiny*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, 1134 s. ISBN 978-7380-043-7
- SCHELLE, K., TAUCHEN, J., VESELÁ, R. *Rodiné kodexy*. Ostrava : Key Publishing, 2010, 156 s. ISBN 978-80-7418-082-8
- ŠÍN, Z. *Tvorba práva. Pravidla, metodika, technika*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 181. ISBN 978-80- 7400-162-8
- TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. Praha: Linde, 2003. s. 143. ISBN 80-7201-427-7
- UNGARI, P. *Storia del diritto della famiglia in Italia 1796 -1975*. Società Editrice il Mulino : Bologna, 2002, 293 s.
- VESELÁ, R. a kol. *Rodina a rodinné právo – historie, současnost a perspektivy*. 2. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, 283 s. ISBN 80-86432-93-9
- ZAGREBELSKY, G. et al. *Diritto civile*. Milano : Mondadori, 2007, 414 s. ISBN 978-88-00-20582-5
- ZÁVODSKÁ DVOŘÁKOVÁ, J. a kol. *Manželství a rozvody :praktický návod jak problémy řešit a jak jim předcházet*. Praha : Linde, 2002, s. 104. ISBN 80- 86131-34-4

ZINČEKOVÁ, S. *Rodinné právo*. Ústí nad Labem : Fakulta sociálně ekonomická, 2001. ISBN 80-7044-324-3.

Slovníky:

DEL GIUDICE, Fredirico. *Nuovo dizionario giuridico*. Napoli: Esselibri - Simone, 2008. ISBN 978-88-244-6136-8

DEVOTO, G., OLI, C. G. *Dizionario della lingua italiana*. Firenze : Le Monnier 2004. ISBN 88-0-051088-4

HENDRYCH, Dušan. *Právníký slovník*. Praha: C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-059-1

JANEŠOVÁ, J., POLVERARI, A. *Italsko-český a česko-italský slovník*. Praha : Leda, 2006. ISBN 978-80-7335-064-2

SABATINI, F., COLETTI, V. *Il Sabatini Coletti : dizionario della lingua italiana*. Milano: Rizzoli Larousse, 2007

TOMAŠČÍNOVÁ, J., DAMOHORSKÝ, M. *Italsko-český právníký slovník*. Praha : Leda, 1999. ISBN 80-85927-65-9

ZINGARELLI, N. *Lo Zingarelli 2008: vocabolario della lingua italiana / di Nicola Zingarelli*. Bologna : Zanichelli, 2001. ISBN 978-88-08-04455-6

Internetové zdroje:

Stránky zabývající se rodinným právem v ČR

<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost/> [cit. 24.4.2012]

http://www.jus.unitn.it/cardozo/obiter_dictum/codciv/Lib1.htm [cit. 24.4.2012]

<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/ustava-cr/> [cit. 8.5.2012]

http://www.mpsv.cz/files/clanky/7262/Zakon_o_rodine.pdf [cit. 8.5.2012]

Stránky zabývající se rodinným právem v Itálii

<http://www.governo.it/governo/costituzione/principi.html/> [cit. 8.5.2012]

<http://www.divorzio.ch/procedura> [cit. 8.7.2012]

<http://www.notiziariodirittofamiglia.it/> [cit. 8.7.2012]

http://ec.europa.eu/civiljustice/divorce/divorce_ita_cs.htm#2. [cit. 8.7.2012]

<http://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:1970-12-01:898> [cit. 8.7.2012]

<http://www.altalex.com/index.php?idnot=41744> [cit. 8.7.2012]